הלכות ברכות פרק ג' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור אויף רמב"ם הלכות ברכות פרק ג

הקדמה צום פרק — יסוד פון ברכות אויף מאכלים

דער רמב"ם'ס יסוד (פון אנפאנג הלכות ברכות): מן התורה איז נאר דא א חיוב צו בענטשן ברכת המזון נאך אכילת פת — "ואכלת ושבעת וברכת". מדברי חכמים האט מען צוגעלייגט א ברכה אויף יעדע מאכל, לפניו ולאחריו.

פשט: דער דריטער פרק האנדלט וועגן המוציא לחם מן הארץ און די ברכות אויף פארשידענע מאכלים.

חידושים און הסברות:

1. **היערארכיע פון ברכות לויט חשיבות פון מאכלים:** עס שטעלט זיך אויס א קלארע סטרוקטור:

- **המוציא לחם מן הארץ** — אויף פת/ברויט, דער עיקר וואס האלט א מענטשביים לעבן. נאכברכה: **ברכת המזון** (לאנגע ברכה, מדאורייתא).
- **בורא מיני מזונות** — אויף זאכן פון דער זעלבער משפחה ווי פת (חמשת המינים), אבער נישט ממש ברויט. נאכברכה: **על המחיה** (קורצערע ברכה).
- **בורא פרי העץ / בורא פרי האדמה** — אויף פירות און ירקות.
- **שהכל נהיה בדברו** — אויף אלע אנדערע זאכן. נאכברכה אויף קאטעגאריעס 3-4: **בורא נפשות** (קורצסטע ברכה).

2. **פירוש "בורא נפשות":** "בורא נפשות רבות וחסרונן" — דער אייבערשטער האט באשאפן אסאך בריאות מיט זייערע באדערפעניש, **און אויך זאכן וואס זענען נישט נויטיג פאר'ן לעבן**, נאר צו געבן הנאה. דאס ווייזט אז דער אייבערשטער איז א גוטער באשעפער וואס גיט שפע איבער'ן נויטיגן.

3. **פארוואס דווקא פת — איז עס א גזירת הכתוב?** "ואכלת ושבעת" — די חכמים דרשנ'ען אז אכילה פון שביעה מיינט דווקא לחם, ווי מ'זעט אין תורה אז "אכל" ווערט אפט פארבונדן מיט "לחם" ("אכל לחם", "באכלכם לחם"). עס איז **נישט א גזירת הכתוב**, נאר עס שפיגלט אפ א חשיבות — פת איז דער עיקר פון א סעודה. **קשיא:** אויב א מענטש עסט א פולע קביעות סעודה פון פלייש (אן ברויט) און ווערט זאט — פארוואס זאל ער נישט בענטשן? **תשובה:** אלע ראשונים האבן ארויסגערעדט אז "ואכלת" מיינט נישט בלויז קביעות סעודה, נאר דווקא חמשת המינים. עס איז צוויי דינים: (א) קביעות סעודה, (ב) דווקא מיט פת. ביידע באדינגונגען דארפן זיין מקויים.

4. **ספק דאורייתא ביי מזונות:** ווען איינער עסט מזונות (חמשת המינים) און ווערט זאט, קען זיין אז דער חיוב ברכה אחרונה איז מדאורייתא — ווייל ער האט "ואכלת ושבעת". אפילו ער מאכט נישט דעם דאורייתא'דיגן נוסח (ברכת המזון), נאר "על המחיה", קען זיין אז מצד ספק דאורייתא איז דא א שטרענגערע דין.

5. **קביעות סעודה און נאשן:** איינער וואס נאשט דעם גאנצן טאג קליינינגקייטן, אן א פארמאלע סעודה, איז זאט אבער נישט דורך א חשוב'ע אכילה. אפילו אין קביעות סעודה זענען דא "סאושעל נארמס" — א סעודה קומט מיט א טישטוך, מיט א נעפקין; אן דעם הייסט עס נישט קיין סעודה. מ'קען פרעסן א גאנצע טאג פאטעטא טשיפס און זיין זאט, אבער דאס איז נישט קיין סעודה.

6. **שאלה פאר היינטיגע צייטן:** היינט עסן רוב מענטשן נישט קיין ברויט א גאנצע וואך — נאר שבת מאכט מען המוציא. ווי אזוי פאסט דאס אריין אין דעם יסוד אז פת איז דער עיקר מזון? ס'איז נישט אפגעפרעגט צו זאגן אז אפשר היינט, ווען קיינער עסט נישט קיין פארמאלע סעודה, איז מען פטור מן הדאורייתא — אבער דאס בלייבט אן אפענע שאלה.

הלכה ג — חמשת מיני דגן: דריי נעמען / דריי סטעידזשעס

דער רמב"ם'ס ווערטער: "חמשת המינים הם: החיטים, והשעורים, והכוסמין, ושיבולת שועל, והשיפון... הכוסמין הן ממין החיטים, ושיבולת שועל והשיפון הן ממין השעורים."

פשט: די פינף מינים זענען: ווייץ (חיטים), בארלי (שעורים), ספעלט (כוסמין), אויטס (שיבולת שועל), און ריי (שיפון). כוסמין איז ממין חיטים, שיבולת שועל און שיפון זענען ממין שעורים. למעשה זענען דא צוויי עיקר מינים (חיטים ושעורים) מיט זייערע תולדות.

חידושים און הסברות:

1. **דריי סטעידזשעס פון תבואה:** דער רמב"ם מאכט א חלוקה פון דריי נעמען/סטעידזשעס:

- **תבואה** — ווען ס'איז נאך אין די זאנגען (שיבולים).
- **דגן** — נאכדעם וואס מ'דש'ט און מ'ווארפט (דושין וזורין), ד.ה. מ'קלאפט עס ארויס פון די זאנגען.
- **פת** — ווען מ'צעמאלט עס צו קמח, מ'מאכט א טייג, און מ'באקט עס.

2. **דער רמב"ם איז מדייק** נישט צו זאגן "חמשת מיני דגן" אין דעם כותרת, ווייל "דגן" הייסט עס דווקא ביי א געוויסע סטעידזש. די חלוקה איז א הקדמה נישט נאר צו דעם פרק, נאר אויך צו הלכות תרומות ומעשרות און הלכות חמץ ומצה, וואו די באגריפן תבואה, דגן, און פת קומען אויך פאר. דער רמב"ם טוט דא אזוי ווי ער טוט אין הלכות אישות, וואו ער גיט א הקדמה מיט נעמען און באגריפן פאר ער גייט צו די הלכות.

[דיגרעסיע: פת vs. לחם אין לשון מקרא און לשון חכמים]

חידושים:

1. **פארוואס זאגט דער רמב"ם "פת" און נישט "לחם"?** "לחם" אין תורה קען מיינען מער ווי נאר ברויט — רש"י זאגט אז לחם מיינט סעודה בכלליות. "פת" אין לשון חכמים מיינט דווקא ברויט.

2. **דער פסוק "ואקחה פת לחם" (בראשית י"ח):** אין חומש שטייט "פת לחם" ביי אברהם אבינו, וואו עס שטייט אויך גלייך נאכדעם "סעדו" (שביעה). דאס ווייזט אז פת לחם איז וואס ברענגט שביעה.

3. **"פת" אין לשון מקרא מיינט א שטיקל** — ענליך צו "פותח את ידך", "פוסס אותה פתים". "פת לחם" = א שטיקל ברויט. אויך "משליך קרחו כפתים" = שטיקלעך. דאס ווארט "פרס" (כדי אכילת פרס) מיינט אויך א שטיקל/סלייס. אין ספר שמואל הייבט זיך אן צו שטיין "פת" אליינס.

4. **מסקנא:** אין לשון מקרא מיינט "פת" א שטיקל (געוועגליך א שטיקל ברויט). אבער **אין לשון חכמים מיינט "פת" די גאנצע ברויט/לחם.**

הלכה ג (המשך) — ברכת המוציא אויף פת

דער רמב"ם'ס ווערטער: "והפת הנעשית מאחד מחמשת המינין היא הנקראת פת בכל מקום... האוכל פת חייב לברך לפניו ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ."

פשט: פת פון איינע פון די חמשת המינים — דאס איז וואס הייסט "פת" אומעטום אין לשון חכמים. מ'ברוכט דעריף "המוציא לחם מן הארץ."

חידושים און הסברות:

1. **"המוציא לחם מן הארץ" — א פאראדאקס:** לחם איז דווקא די זאך וואס קומט **נישט** דירעקט מן הארץ — מן הארץ וואקסט דגן/תבואה, און מענטשן דש'ן, מאלן, מאכן טייג, און באקן. **תירוץ:** דער אייבערשטער האט געגעבן פאר מענטשן די שכל צו מאכן דעם גאנצן סדר. "לחם" איז א קאמבינאציע פון די ערד (כח הצמיחה) און די חכמה אלוקית (שכל המעשה). ביידע כוחות מיחס מען צום אייבערשטער.

2. **"המוציא" מיט א ה"א:** דער רמב"ם און נאך ראשונים זענען מדייק אויף דעם "ה" אין "המוציא." "מוציא" אליין וואלט געווען א פראבלעם ווייל "העולם מוציא" וואלט געווען א "בלע" (צוויי אותיות איינס נאכ'ן צווייטן). דער רמב"ם רעדט אין הלכות קריאת שמע וועגן דעם ענין פון בלע. די גמרא דיסקוטירט צי "מוציא" אדער "המוציא" — "המוציא" איז זיכער גוט, "מוציא" איז א שאלה.

הלכה ג (המשך) — געקאכטע תבואה (שלוק כמות שהיא)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "תבואה שנתבשלה שלוק כמות שהיא — מברך עליה בורא פרי האדמה."

פשט: ווען מ'קאכט תבואה פלעין אין וואסער אן קיין צוגעלייגטע ספייסעס (ווי סיריעל), איז עס טאקע מין דגן, אבער ווייל מ'האט נישט געמאכט קיין פת, הייסט עס נישט לחם, און די ברכה איז בורא פרי האדמה — אזוי ווי אנדערע ירקות.

חידושים און הסברות:

1. **דער חילוק צווישן "שלוק" און "מבושל":** שלוק מיינט געקאכט מיט וואסער פלעין, מבושל מיינט געווענליך געקאכט מיט עפעס צוגעגעבן.

2. **דער עיקר חידוש:** לחם איז נישט סתם דער מין תבואה, נאר דער מין ווי מ'האט צוגעלייגט די מענטשליכע חכמות פון מאכן לחם. אויב מ'נעמט עס כמות שהיא פון דער ערד און קאכט עס, איז עס נישט קיין לחם — עס איז פלעין דגן, דעריבער אדמה. **דער מין אליין איז נישט גענוג — דער פראצעס פון באקן צו פת איז וואס באשטימט די ברכה.**

3. **פראקטישע נפקא מינה:** סיריעלס וואס זענען נישט געבאקן, גראנאלע און אזעלכע זאכן — מ'דארף וויסן צי ס'איז געבאקן (מזונות) אדער נאר געקאכט (אדמה).

הלכה ג (המשך) — ברכה אויף קמח (מעל)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אכל קמח — מברך עליו שהכל."

פשט: קמח וואס מ'האט צעמאלן אבער נאכנישט געבאקן — ווייל עס איז נישט די נארמאלע דרך אכילה, מאכט מען שהכל.

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס שהכל און נישט אדמה?** עס איז שוין נישט קיין ירק (ס'האט פארלוירן צורת הפרי דורך צעמאלן), אבער ס'איז נאכנישט קיין לחם. עס איז אין א ביניים-צושטאנד — נישט מער אדמה און נאכנישט מזונות/המוציא.

2. **א שיינער פשט — "ירידה לצורך עליה":** דער מהלך פון תבואה איז: עס הייבט אן אלס אדמה (גאנצע תבואה), פאלט אראפ צו שהכל (קמח), און שטייגט ארויף צו המוציא (פת).

3. **פראקטיש:** מ'רעדט באופן אז מ'קען עס עסן — למשל מיט צוקער און חלב. סתם פאודער אליין איז בכלל נישט אכילה און וואלט בכלל נישט באדארפט א ברכה.

4. **דער כלל:** ביי יעדע פרי/ירק וואס ווערט צעמאלן און פארלירט צורת הפרי, ווערט עס שהכל — נישט נאר ביי דגן.

הלכה ד — קמח שקלאו ועירבו (געבראטענע קמח געמישט מיט פליסיגקייט)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "קמח של אחד מחמשת המינים שקלאו ועירבו במים או בשאר משקין — אם הוא עבה כדי שיהא ראוי לאכילה, מברך עליו בורא מיני מזונות. ואם הוא רך כדי שיהא ראוי לשתיה, מברך עליו שהכל ולבסוף בורא נפשות."

פשט: קמח וואס מ'האט געבראטן (קלי) און געמישט מיט וואסער אדער אנדערע משקין — אויב עס איז גדיכט גענוג צו עסן מיט א לעפל: מזונות. אויב עס איז נאס גענוג צו טרינקען פון א כוס: שהכל.

חידושים און הסברות:

1. **דער חילוק צווישן עסן און טרינקען:** דער מאסשטאב איז צי מ'עסט עס מיט א לעפל (מזונות) אדער מיט א כוס (שהכל). פארינע וואס מ'עסט מיט א לעפל = מזונות; זעלבע פארינע זייער וואסערדיג וואס מ'קען טרינקען = שהכל.

2. **נפקא מינה פאר היינטיגע שעקס:** ווען מ'צעמאלט א מזונות-זאך און מאכט א שעק (געטראנק), ווערט עס שהכל, ווייל עס איז א געטראנק.

הלכה ד (המשך) — מעשה קדירה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "קמח של אחד מחמשת המינים שבישלו בקדירה, בין לבדו בין שעירבו עם דברים אחרים, כגון לביבות. וכן הדגן שחלקו או כתשו ובישלו בקדירה... כל אלו נקראו מעשה קדירה. וכן כל תבשיל שיש בו אחד מחמשת המינים — מברך עליה בורא מיני מזונות."

פשט: קמח אדער דגן וואס מ'האט געקאכט אין א טאפ (מעשה קדירה) — סיי אליין, סיי מיט אנדערע זאכן (ווי לביבות/לאטקעס/קרעמזלעך) — מאכט מען מזונות. אפילו א תבשיל וואס האט נאר אביסל חמשת המינים דערין.

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס מזונות און נישט שהכל ווי ביי סתם קמח?** ביי סתם קמח איז עס נישט קיין נארמאלע אכילה, דעריבער שהכל. אבער ווען מ'מאכט פון קמח א מעשה קדירה — א זופ, א לאטקע, א פארינע — האט מען דערפון געמאכט א נארמאלע, פולע אכילה וואס גיט זעטיגונג (מזון). עס איז מער חשוב ווי שהכל, אבער נישט קיין פת, דעריבער מזונות.

2. **דער יסוד: חמשת המינים ווערט נישט קיין טפל.** אפילו מ'לייגט עס אריין אין אן אנדערע תבשיל, ווערט עס מזונות. **ביישפיל מיט טשאלנט:** א טשאלנט וואס האט בארלי (גערשטן), לאקשן, קניידלעך — ווערט מזונות, הגם אן דעם וואלט עס געווען שהכל (וואסער, פלייש).

הלכה ד (המשך) — עיקר וטפל ביי חמשת המינים

דער רמב"ם'ס ווערטער: "במה דברים אמורים? שהיה מין חמשת המינים עיקר. אבל אם היה מין חמשת המינים שעירב טפלה — אינו מברך אלא על העיקר ופוטר את הטפלה."

פשט: דער כלל אז חמשת המינים מאכט מזונות איז נאר ווען דער מין דגן איז א עיקר אינגרידיענט. אויב עס איז נאר א טפל, מאכט מען אויף דער עיקר.

חידוש: דאס איז א כלל כללי אין ברכות — **כל שיש עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה** — סיי ווען עס איז מעורב צוזאמען, סיי ווען עס איז נישט מעורב (באזונדער).

הלכה ד (המשך) — וואס הייסט "טפל"?

דער רמב"ם'ס ווערטער: "לפת או כרוב שבישלן ומעט קמח של חמשת המינין נתן לתוכן כדי לדבקן — אינו מברך עליו בורא מיני מזונות,

שהלפת הוא העיקר והקמח טפל לו. שכל מה שמערבין אותו כדי לדבק, או כדי ליתן ריח, או כדי לצבוע את התבשיל — הרי הוא טפל. אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובת — הרי הוא עיקר."

פשט: מ'האט געקאכט מערן/קרויט און אריינגעלייגט אביסל קמח פאר טעקסטשור (צו פארדיקטן) — קמח איז טפל, מאכט נישט מזונות. אבער אויב מ'האט אריינגעלייגט קמח כדי צו געבן טעם — איז עס עיקר.

חידושים און הסברות:

1. **דער רמב"ם'ס הגדרה פון טפל — דריי זאכן:** (1) **כדי לדבק** — פאר טעקסטשור/געדיכטקייט, (2) **כדי ליתן ריח** — פאר שמעק, (3) **כדי לצבוע** — פאר קאליר. אבער **כדי ליתן טעם** — דאס איז עיקר.

2. **פראקטישער חילוק — סעלעד מיט קרוטאנס:** צי די קרוטאנס זענען דארט פאר טעם אדער נאר פאר טעקסטשור. א מענטש וואס עסט א סעלעד ווייל ער וויל עסן וועדזשטעבלס, און די קרוטאנס זענען נאר א צוגאב — דאס איז טפל.

3. **דער פשוט'ער תירוץ:** פרעג דעם מענטש — **וואס ווילסטו עסן?** ווען ער וויל עסן וועדזשטעבלס און דער קמח דינט נאר פאר טעקסטשור — טפל. ווען ער וויל עסן א טשאלנט וואס איז געמאכט פון בארלי, פלייש, קניידלעך אלס גלייכע אינגרידיענטן — איז דער דגן עיקר.

הלכה ד (המשך) — דוגמא פון "כדי לדבק" (דבש מיט חלב חיטה)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "מיני דבש שמבשלים אותם ונותנים בהם חלב חיטה... אינו מברך עליו בורא מיני מזונות אלא שהכל, שהדבש הוא העיקר."

פשט: מען קאכט האניג און לייגט אריין א סארט מעל פון חיטה **כדי לדבק** (צו מאכן עס פעסטער, אזוי ווי א קענדי/קוקי). האניג אליין איז צו פליסיג, מען וויל מאכן דערפון א פעסטע זאך, לייגט מען אריין ווייניג מעל. מען מאכט שהכל ווייל דער דבש איז דער עיקר.

חידושים און הסברות:

1. **פארשטיין "ליתן טעם":** ווען דער רמב"ם זאגט "אבל אם עירב כדי ליתן טעם והוא הרוב הרי הוא עיקר", מיינט ער נישט אז סתם צוגעבן א טעם מאכט עפעס צום עיקר. דער פשט איז: ווען דאס איז **די עיקר טעם** וואס דער מענטש וויל — ווי ביי דבש מיט חיטה, וואו מען שמעקט **ממש נאר די האניג** און מען פילט בכלל נישט קיין חיטה.

2. **צוויי קאטעגאריעס פון טפל:** (1) ממש טפל — כדי לדבק, כדי ליתן צבע, כדי ליתן ריח, תפשין — וואו דער צוגעלייגטער איז גארנישט פאר טעם; (2) כדי ליתן טעם — וואו דער צוגעלייגטער איז דער דאמינאנטער טעם. אבער דער רמב"ם רעדט נישט וועגן א פאל וואו ס'איז דא צוויי גלייכע טעמים.

3. **שאלה וועגן חמשת המינים:** ביי תבשיל שערב בו אחד מחמשת המינים כדי ליתן טעם — מאכט מען מזונות. אבער ביי דער דבש-דוגמא (וואו חיטה איז אריינגעלייגט נאר לדבק) מאכט מען שהכל. **איז דער דין אז חמשת המינים זענען אלעמאל עיקר נאר ווייל זיי זענען חשוב?** דאס איז אנגענומען ביי פוסקים, **אבער אין רמב"ם שטייט דאס נישט קלאר.** עס זעט אויס אז לויט דעם רמב"ם, מען מאכט נישט מזונות נאר ווען דער מעל איז אריינגעלייגט בלויז לדבק.

4. **[דיגרעסיע: טשאקאלעד קעיק/קוקיס]** ביי א טשאקאלעד טשיפ קוקי — דער קוקי איז מזונות; אבער ביי א שטיקל טשאקאלעד מיט א ביסל ברעזל אינעווייניג — איז דאס שהכל ווייל דער טשאקאלעד איז עיקר. ביי א קאקאוש קעיק, כאטש דער מענטש האט אפשר בעיקר ליב דעם טשאקאלעד טעם, איז עס פונדעסטוועגן א **קעיק** — א מזונות. **דער כלל: מען קוקט נישט וואס דער מענטש האט ליב, נאר וואס דער חפצא איז** — א קעי'ק איז א מזונות-זאך.

הלכה ד (המשך) — עיקר וטפל ווען ס'איז נישט מעורב: דג מליח מיט פת

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כיצד? הרי שצריך לאכול דג מליח ואכל פת עמו כדי שלא יזיק המלוח גרונו — מברך על המליח ופוטר את הפת, וכן כל כיוצא בזה."

פשט: א מענטש וויל עסן א זאלציגע פיש (הערינג), אבער ס'איז צו שארף פאר זיין האלדז, עסט ער מיט א שטיקל ברויט. מען מאכט א ברכה אויף דער פיש (עיקר) און דאס פוטר דעם פת (טפל).

חידושים און הסברות:

1. **"צריך" — דער לשון מסביר די טפלה:** דער רמב"ם שרייבט "צריך לאכול" — ער **וויל בעיקר** עסן דעם דג מליח. דער פת איז נאר א מכשיר צו קענען עסן דעם פיש. דאס איז דער יסוד פון טפלה ווען ס'איז **נישט מעורב** — איין זאך סערוועט דעם אנדערן.

2. **"שלא יזיק" — נישט א טעם-ענין נאר א פראקטישע נויט:** דער פת איז נישט דא פאר טעם, נאר ווייל דער מליח איז צו שארף פאר'ן האלדז. דאס איז אנאלאג צו חרוסת ביי מרור.

3. **אנווענדונג אויף סאלאד מיט קרוטאנס:** דער זעלבער דין קען גילטן פאר א סאלאד מיט קרוטאנס: דער מענטש וויל עסן לעטוס, אבער אליינס איז עס צו ווייך/נישט געשמאק, לייגט ער אריין קרוטאנס פאר קראנטש. דאס איז **נישט מעורב** און **נישט לדבק** — עס איז א פאל פון עיקר וטפל ווי דג מליח מיט פת. דער סאלאד איז עיקר, די קרוטאנס זענען טפל.

דיון וועגן דער ווארט "פוטר" — מהות פון ברכה ראשונה

חידושים און הסברות:

1. **וואס מיינט "פוטר את הפת"?** "פוטר" ליגט אויף דעם יסוד אז **אויף יעדע זאך וואס מען עסט דארף מען א ברכה** — א "שאלת רשות" פון דעם אייבערשטן. ווען מען עסט עפעס טפל'דיגס, דארף מען אויך רשות, אבער די ברכה אויף דער עיקר **פוטר** (באפרייט) דעם טפל.

2. **פארוואס קען נישט א ברכה אויף איין זאך יוצא זיין פאר אלעס?** ס'איז דא א **תקנה** אז מען זאל דערמאנען די ספעציפישע מיני עסן. ווען מען מאכט בורא מיני מזונות, האט מען נישט גערעדט וועגן בורא פרי האדמה. אבער דאס מיינט נישט אז מען האט נישט רשות — נאר אז מען האט נישט מקיים געווען די תקנה פון ספעציפישע ברכה אויף יענע מין.

3. **חילוק צווישן ברכה ראשונה און ברכה אחרונה:** ברכה אחרונה איז מער א דאנק צום אייבערשטן; ברכה ראשונה איז א שאלת רשות.

4. **שהכל vs. ספעציפישע ברכות:** ווען מען זאגט שהכל נהיה בדברו, קען מען זאגן עס גייט אויף אלעס (כללות'דיג). אבער ווען מען זאגט נאר מזונות, האט מען נישט כלל אדמה — אדמה איז נישט מזונות. פונדעסטוועגן, דער עיקר ענין איז אז "איך נעם רשות צו עסן" — די ספעציפישע נוסח איז א תקנה וויאזוי מען זאל עס טאן.

5. **א ברכה פרטית פטר'ט נישט אנדערע מינים:** ווען מ'מאכט "בורא פרי האדמה" אויף טאמעיטאס, קען מען נישט דערנאך עסן פאטעיטאס אן א נייע ברכה — ווייל ווען מ'מאכט א **ברכה פרטית**, האט מען ספעציפיש גערעדט וועגן דעם מין עסן, און עס איז נישטא קיין מעכאניזם וויאזוי עס זאל אריבערגיין אויף אן אנדער מין. **משל:** א קינד וואס פרעגט זיין טאטן "קען איך נעמען א קענדי?" און נעמט אן עפל — דאס האט נישט קיין שייכות. אויב ער וואלט געזאגט "קען איך נעמען צו עסן?" וואלט עס געווען אנדערש.

6. **דער טעם פון ספעציפישע ברכות:** דער אייבערשטער האט ליב ספעציפישקייט — אזוי ווי מ'דארף מתפלל זיין אויף יעדע בקשה באופן פרטי. דער רמב"ם וואלט טעאריטיש געקענט ריפלעיס'ן גאנץ הלכות ברכות מיט איין ברכה (שהכל), אבער עס איז דא א שיינקייט אין מאכן א ברכה אויף יעדע מין באזונדער. דאס איז פארגליכן צום כלל-פרט פרינציפ אין לערנען — מ'קען נישט נאר לערנען די כללים, מ'דארף אויך די פרטים.

הלכה וועגן פת שנתפררה (צעברעקלטע ברויט) — צורת הפת און כזית

דער רמב"ם'ס ווערטער: ווען מ'האט צעשניטן/צעברעקלט ברויט אין שטיקלעך — אויב יעדע שטיקל איז א **כזית** און האט נאך **צורת הפת**, מאכט מען **המוציא**. אויב נישט, מאכט מען **בורא מיני מזונות**.

פשט: עס דארף זיין **ביידע** תנאים — כזית גרויס **און** צורת הפת — כדי צו מאכן המוציא.

חידושים און הסברות:

1. **חלה קוגל:** וואס איז די ברכה אויף חלה קוגל? די שטיקלעך זענען נישט קיין כזית, און עס האט נישט קיין צורת הפת — עס זעט אויס ווי חלה קוגל, נישט ווי ברויט. ממילא איז עס מזונות.

2. **מצה:** פארוואס מאכט מען המוציא אויף מצה? מצה זעט דאך נישט אויס ווי ברויט! ענטפער: מצה **האט** יא צורת הפת — עס איז א פלאכע פת, אבער עס איז געבאקן אין אן אויוון ווי פת.

הלכה וועגן עיסה שנאפית בקרקע (ברויט געבאקן אין דער ערד)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "עיסה שנאפית בקרקע, כמו שהערביים שוכני המדבריות אופין, ואין לה צורת פת — מברך עליה בתחילה בורא מיני מזונות. ואם קבע עליה סעודה, הרי זה נעשה פת, ומברך המוציא לחם."

פשט: ברויט וואס ווערט געבאקן אין א גרוב אין דער ערד (ווי בעדואינער טוען — אזוי ווי טאנדורי ברעד), וואס האט נישט קיין צורת הפת — מאכט מען בורא מיני מזונות. אבער אויב מ'קובע סעודה דערויף, מאכט מען המוציא.

חידושים און הסברות:

1. **חילוק צווישן דער פריערדיגער הלכה:** די פריערדיגע הלכה רעדט פון ברויט וואס **איז געווען** פת און איז צעברעקלט געווארן. **דא** רעדט מען פון א זאך וואס האט **לכתחילה** נישט קיין צורת הפת — עס איז קיינמאל נישט געווען "ריכטיגע" ברויט.

2. **פארוואס איז דאס נישט ברויט?** פיטא (וואס איז ענליך) איז א זאך וואס מ'נאשט — מ'טובל'ט עס, מ'עסט קליינע שטיקלעך — אין קאנטראסט צו רעגולערע ברויט/חלה וואס קיינער נאשט נישט סתם אזוי. ברויט איז א זאך וואס מ'זעצט זיך אוועק און מ'עסט א סעודה. פיטא איז אמביוואלענט — אמאל ברויט, אמאל סנעק.

3. **דער בעדואין אליין:** אפילו דער בעדואין וואס דאס איז זיין שטענדיגע ברויט — ווען ער עסט עס **נישט** בקביעות (נאר א סנעק), מאכט ער **נישט** המוציא. עס שטייט נישט אז ביי אים עס איז אלעמאל קביעות סעודה.

4. **[דיגרעסיע: מן במדבר]** די אידן אין מדבר האבן געגעסן מן וואס "וטעמו כצפיחית בדבש" — צפיחית מיינט אפשר א קוקי/מזונות זאך. די גמרא זאגט "משה תיקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן" — מ'האט געבענטשט, אבער נישט נויטווענדיג געזאגט המוציא. ווען די אידן זענען אנגעקומען קיין ארץ ישראל, האבן זיי געזען די בעדואינישע ברויט — און דאס איז געווען זייער ערשטע באקאנטשאפט מיט "צורת הפת."

הלכה וועגן פת הבאה בכיסנין (עיסה שנילושה בדבש/שמן/חלב)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "עיסה שנילושה בדבש או שמן או חלב, או שערב בה מיני תבלין ואפאה — וכן הנקרא פת הבאה בכיסנין — מברך עליו בורא מיני מזונות. ואם קבע סעודתו עליו, מברך המוציא."

פשט: אן עיסה וואס מ'האט געקנאטן מיט האניג, אויל, אדער מילך (אנשטאט וואסער), אדער מ'האט אריינגעמישט תבלין און געבאקן — אויף דעם מאכט מען מזונות, סיידן מ'איז קובע סעודה דערויף.

חידושים און הסברות:

1. **צוויי באזונדערע קעיסעס אין דעם רמב"ם:** דער ערשטער קעיס — "נילושה בדבש או שמן או חלב" — מיינט אז מ'האט **פארבייטן דעם וואסער** מיט האניג/מילך/אויל. דער צווייטער קעיס — "שערב בה מיני תבלין ואפאה" — מיינט אז מ'האט **צוגעלייגט צום קמח** אנדערע זאכן (ווי טשאקאלאד טשיפס, סינאמאן, א.א.וו.) און געבאקן. דער חילוק פון דעם פריערדיגן דין (טריידא דדבישא) איז: דארט האט מען אריינגעלייגט אביסל מעל אין האניג (דער האניג איז דער עיקר); דא איז דער קמח דער עיקר, נאר מ'האט צוגעלייגט האניג/מילך אלס ערוב.

2. **דער עיקר חילוק צווישן פת הבאה בכיסנין און רעגולערע פת:** פת הבאה בכיסנין האט אזא נאטור אז מ'עסט עס אמאל ווי א נאש, בעת רעגולערע פת עסט מען נאר ביי א סעודה. ס'איז אן **אנדערע מין** — נישט סתם א שאלה פון כמות, נאר פון דער צורה און אופן ווי מ'נוצט עס.

3. **[דיגרעסיע: מארקעטינג און הלכה] די תורה רעכנט זיך מיט "מארקעטינג"** — וויאזוי א זאך ווערט פארקויפט און גענוצט. דער זעלבער טייג, ווען מ'באקט עס אלס א לאנגע ברויט אין א ברויט-בעג, איז עס פת (המוציא). ווען מ'שניידט דעם זעלבן טייג אויף קליינע שטיקלעך און לייגט עס אין א פרעצל-בעג, ווערט עס מזונות. דאס איז נישט מעטאפיזיק — ס'איז וויאזוי די חברה מארקעט עס, און דאס באשטימט דעם דרך אכילה.

4. **[דיגרעסיע: קריטיק אויף "מזונות ברויט"]** א לאנגע דיגרעסיע קעגן דעם מנהג פון "מזונות ברויט":

- **דער עיקר פראבלעם:** דער עולם האט פיינט זיך צו וואשן און בענטשן ווייל ברכת המזון איז "צו לאנג" — אבער דאס איז נאר ווייל מ'האט אריינגעדרוקט אין סידור א נוסח וואס איז אסאך לענגער ווי נויטיג. **דער רמב"ם'ס נוסח ברכת המזון איז אסאך קירצער.**

- **המוציא אן נטילת ידים:** אפילו אויב מ'וויל מקיל זיין אויף נטילת ידים (וואס איז א תקנה) ביי ספק-ברויט, פארוואס קען מען נישט מאכן א המוציא? מזונות ברויט איז זיכער ברויט — ס'איז זייער שווער צו זאגן אז ס'איז מזונות.

- **נטילת ידים מעיקר הדין:** איינער וואס האלט זיינע הענט ריין (א נארמאלער מענטש היינט וואס ארבעט נישט מיט שמוציגע זאכן) — **מעיקר הדין דארף ער נישט מאכן נטילת ידים.** דאס וועט מען זען אין הלכות נטילת ידים.

- **ברכת המזון קורצער נוסח:** דער חילוק צווישן מעין שלש און ברכת המזון איז בעצם נאר אז ביי ברכת המזון דארף מען דריי/פיר באזונדערע ברכות, און ביי מעין שלש מאכט מען אלעס אין איינס. מ'קען זאגן כמעט דעם זעלבן נוסח ווי מעין שלש, נאר צולייגן "ברוך אתה ה'" נאך יעדע ברכה, **און מ'איז יוצא לכל הדעות ברכת המזון.**

- **ר' יצחק עבאדי'ס קורצע ברכת המזון:** ר' יצחק עבאדי ז"ל (תלמיד פון ר' אהרן קאטלער, דער ערשטער רב אין לעיקוואוד) האט אין זיין ספר אפגעדרוקט א נוסח ברכת המזון וואס פאסט כמעט אויף א קרעדיט קארד — **אויסגעהאלטן לויט אלע פוסקים**, בערך אזוי לאנג ווי על המחיה.

- **דער כלל פון "כל המוסיף גורע":** מ'וויל זיין פערפעקט, אבער מ'פארגעסט אז צוגעבן צופיל קען גורם זיין אז מ'פארלירט דאס גאנצע. בעסער א קורצע ברכת המזון ווי גארנישט.

- **[דיגרעסיע אין דיגרעסיע: תשעה קבין]** אויף דעם זעלבן פרינציפ — על פי עיקר הדין, זיך אפוואשן אין א שאוער איז א סארט טבילה (תשעה קבין), אבער ווייל א מקוה איז חשוב'ער, רעדט מען בכלל נישט דערפון. מ'זאגט נישט דעם עולם וועגן תפילה קצרה, וועגן קורצע ברכת המזון — און דערפאר פארלירט מען מענטשן גאר.

5. **סענדוויטש — צי ס'איז קביעות סעודה:** א סענדוויטש וואס מ'עסט אויפ'ן וועג איז **נישט קיין קביעות סעודה** — ס'איז מער אכילת עראי. **אבער** ביי א חשוב'ע סעודה (ווי א ברית) וואו מ'סערוועט סענדוויטשעס, קען

עס יא זיין קביעות סעודה — **ס'ווענדט זיך אין דער "סאושעל סיטועישאן"**. דאס איז נישט קיין גזירת הכתוב, ס'איז אלץ אין דער מארקעטינג/קאנטעקסט.

הלכה וועגן אורז (רייס)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אורז שבישלו או שעשאו פת — מברך עליו בורא מיני מזונות (בתחילה) ובורא נפשות רבות (בסוף)."

פשט: אורז (רייס) וואס מ'האט געקאכט אדער געמאכט פת דערפון — מ'מאכט בורא מיני מזונות, אבער לאחריו בורא נפשות רבות (נישט על המחיה).

חידושים און הסברות:

1. **אורז — א באזונדערע קאטעגאריע:** אורז איז ענליך צו חמשת מיני דגן (מ'מאכט מזונות), אבער מיט צוויי וויכטיגע חילוקים:

- **ס'קען נישט ווערן קיין פת:** אפילו מ'האט געמאכט א פת פון אורז, בלייבט עס מזונות (נישט המוציא). ביי חמשת מיני דגן קען מזונות ווערן פת.

- **לאחריו בורא נפשות:** נישט על המחיה (וואס איז נאר אויף חמשת מיני דגן), נאר בורא נפשות רבות.

2. **דער "סקעיל" פון תבואות ביז ירקות:**

- **חמשת מיני דגן** (תבואות) — דער העכסטער דרגא.

- **אורז** — אינמיטן, ענליך צו קטניות אבער ענליך צו מזונות.

- **דוחן** (millet) — זייער ענליך צו אורז, אבער שוין אין די "vegetable families" — מ'מאכט שהכל.

- **קטניות** (beans) — א באזונדערע פאמיליע.

3. **בישול vs. פת פון אורז:** דער רמב"ם האלט אז **אפילו בישול פון אורז** (געקאכטע רייז) מאכט מען מזונות. אנדערע פוסקים טענה'ן אז נאר אויב מען האט **געמאכט פת** פון אורז, דעמאלט מאכט מען מזונות — ווייל דאס איז ענליך צו חמשת מיני דגן. אבער אויב ס'איז נאר בישול, מאכט מען שהכל. **דער שולחן ערוך פסק'נט ווי דער רמב"ם** — מזונות אפילו אויף בישול.

4. **גאנצע אורז:** אויב מען עסט **גאנצע קערנער** אורז (נישט געמאלן, נישט געקאכט אלס קמח), איז דער רמב"ם מסופק — אפשר מאכט מען שהכל (לכאורה אדמה). אבער **די עיקר הלכה און מנהג פון רוב וועלט** איז מזונות אפילו אזוי.

5. **ספק אין די גמרא:** עס איז דא א **ספק אין די גמרא** וועגן אורז — נישט א קלארע מחלוקת אמוראים, נאר א ספק. דערפא

ר זענען דא פוסקים וואס פירן זיך אנדערש, אבער דער עיקר הלכה איז ווי דער רמב"ם און שולחן ערוך.

6. **אנדערע מינים פון די "פעמילי" פון רייז** (ווי קינואה א.א.וו.) — אויף זיי ווערן שאלות געפרעגט, ווייל זיי זענען לכאורה נישט אורז.

7. **פלוגתא וועגן דוחן:** ס'איז דא א מחלוקת צווישן די פוסקים צי דוחן איז דאס זעלבע ווי אורז (און מ'מאכט מזונות) אדער ס'איז שוין אין דער קאטעגאריע פון קטניות (און מ'מאכט שהכל).

הלכה וועגן ברכה אחרונה — דער כלל

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כל שבירך עליו בתחילה המוציא לחם, מברך עליו אחרונה בסוף ברכת המזון כסדרן, ארבע ברכות... וכל שבירך עליו בתחילה בורא מיני מזונות, מברך עליו אחרונה בסוף ברכה אחת מעין שלש הברכות."

פשט: ווער עס מאכט המוציא, בענטשט ברכת המזון (4 ברכות). ווער עס מאכט מזונות, זאגט **ברכה אחת מעין שלוש** — איין ברכה וואס קאווערט די דריי עיקר ברכות (הזן, על הארץ, בונה ירושלים), אבער נישט הטוב והמטיב.

חידושים און הסברות:

1. **אורז קריגט נישט מעין שלוש:** אפילו מען מאכט מזונות אויף אורז, זאגט מען **נישט** ברכה מעין שלוש נאכדעם, נאר **בורא נפשות**.

2. **פארוואס עקזיסטירט מעין שלוש?** ווייל חז"ל האבן געוואלט קאווערן **א ספק דאורייתא** — זאכן וואס זענען פון די "פעמילי" פון לחם, ענליך צו לחם אבער נישט פונקט לחם. מען האט מורא געהאט אז אפשר דאס איז וואס די תורה האט געמיינט.

3. **ספעקטרום, נישט שווארץ-ווייס:** ס'איז נישט א שווארץ-ווייס חילוק, נאר א ספעקטרום/לעוועלס: ברכת המזון (4 ברכות) → מעין שלוש (1 ברכה מעין 3) → בורא נפשות. **"יעדע זאך איז א ספעקטרום"** — דאס איז א יסוד וואס מען זעט דא.

שיעור כזית פאר ברכה אחרונה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "במה דברים אמורים? שאכל כזית ומעלה... אבל האוכל פחות מכזית... מברך בתחילה ברכה שלפניה, ולבסוף אינו מברך כלל."

פשט: ברכה ראשונה מאכט מען אפילו אויף ווייניגער ווי א כזית. אבער **ברכה אחרונה** דארף מען א כזית — ווייניגער ווי א כזית, מאכט מען נישט קיין ברכה אחרונה.

נוסח פון ברכה מעין שלוש — דעטאלירטער דיון

דער רמב"ם'ס נוסח: "על המחיה ועל הכלכלה... ועל ארץ חמדה טובה ורחבה... רחם נא ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך, והעלינו לתוכה ושמחנו בבנינה ונברך עליה בקדושה ובטהרה."

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס "מחיה" און נישט "זן":** דער **פרי חדש** ווערט געברענגט — מען נוצט נישט דאס ווארט "זן" (ווי אין ברכת המזון), נאר "מחיה" און "כלכלה" — **ענליכע ווערטער אבער אנדערש**. אפשר ווייל חז"ל האבן געהאלטן אז ברויט איז דער עיקר "מזון", און דא ביי מזונות-פראדוקטן נוצט מען ענליכע אבער אנדערע ווערטער.

2. **"ארץ חמדה טובה ורחבה" אן ברית ותורה:** דער נוסח דערמאנט **ארץ חמדה טובה ורחבה** (וואס איז דער עיקר ווארט פון ברכת הארץ), **אבער דערמאנט נישט ברית ותורה.** דאס איז א **גרויסע ראיה** אויף וואס מען האט געזאגט פריער (שיטת הריטב"א און אנדערע) — אז **ברית ותורה איז נישט מעכב.** ווען עס וואלט געווען מעכב, וואלט מען עס געדארפט שרייבן דא אין מעין שלוש. עס איז נאר א **הידור**, נישט א עיכוב.

3. **"בקדושה ובטהרה":** וואס מיינט "ונברך עליה בקדושה ובטהרה"? דער פשט איז: מען וועט עסן **מעשרות** און מאכן ברכות **אין ירושלים** — מיט טהרת הגוף און טהרת הנפש. מען בעט אז אין די גאולה זאל מען אפילו אין גשמיות'דיגע זאכן זיין מיט אמונה, קדושה און טהרה. עס ווערט אויך באמערקט אז **משגיחים** זאגן אז ביי "על המחיה" זאגט מען "בקדושה ובטהרה" — א שמייכלדיגע באמערקונג: "דו עסט נישט אזויפיל קוקיס, אביסל קדושה וטהרה."

4. **סדר פון חתימה:** ביי ברכת המזון ענדיגט מען רחם נא מיט "בונה ירושלים". אבער ביי מעין שלוש, וואו מען דארף חתום'ן "על הארץ ועל המזון" (נישט "בונה ירושלים"), גייט מען **צוריק** פון רחם נא/ירושלים צו "על הארץ ועל המחיה" — ערשט דערמאנט מען ארץ (וואס מען האט יעצט גערעדט), און דאן גייט מען צוריק צו מחיה (וואס מען האט פריער דערמאנט).

5. **"והעלינו לתוכה":** דאס ווארט **"לתוכה"** מיינט נישט סתם ירושלים, נאר **אין דעם משכן/בית המקדש** — מען וועט דארט עסן שלמים. **"ציון משכן כבודך"** — ציון איז די שטאט, און אין איר איז דער משכן (בית המקדש). "לתוכה" מיינט אריינגיין **אינעווייניג** אין דעם מקום המקודש וואו מען קען ברענגען קרבנות.

[דיגרעסיע: "על הארץ" — וועלכע ארץ?]

חידושים:

1. **קען "על הארץ" מכוון זיין אויף אמעריקע?** דער ברויט קומט דאך פון **די ערד** וואו מען איז — "המוציא לחם מן הארץ" — פון וועלכע ארץ? דער ווייץ וואס מען שניידט דא ציט זיין חיות פון דער לאקאלער ערד.

2. **ענטפער: "על הארץ" מוז זיין ארץ ישראל**, ווייל אזוי שטייט אין תורה "וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה". אבער עס ווערט געזאגט אז דער ווייץ ציט זיין חיות פון ארץ ישראל — **"צמח ה' לצבי"** — אלע ארצות ציען פון ארץ ישראל.

3. **עיקר נוסח ברכת המזון:** אפשר איז **"על הארץ ועל המזון"** דער **עיקר נוסח** פון ברכת המזון, ווייל דאס שטייט אין תורה: "וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך." ביי ברכת המזון **צעטיילט מען** עס: מזון באזונדער (הזן), ארץ באזונדער (על הארץ), און דאן צעטיילט מען ארץ ווייטער — בונה ירושלים, הטוב והמטיב. **אבער דער עיקר איז ארץ ומזון צוזאמען.** אונז אין גלות קוקן אויף ארץ און מזון ווי צוויי באזונדערע זאכן, ווייל מיר האבן נישט די ארץ — "אונז עסן ברויט וואס איז נישט אונזער ברויט."

4. **[דיגרעסיע: ישוב ארץ ישראל אין חוץ לארץ]** אפשר אידן וואס וואוינען אין לעיקוואוד זענען **מקיים מצות ישוב ארץ ישראל?** דער עיקר איז אז א איד זאל נישט וואוינען צווישן עובדי עבודה זרה, ער זאל האבן א מקום קבוע. אז מען קויפט א פלאץ און מען איז מיישב — ס'איז נאר א שאלה פון **כיבוש יחיד** (מען טאר נישט כובש זיין חוץ לארץ פאר מען ענדיגט כובש זיין ארץ ישראל). דער **גאון פון טשעבין** ווערט דערמאנט — "תומך שמיא איז נישט קיין דזשאוק." א פלאץ וואו מען וואוינט **בקדושה ובטהרה** איז אינטערעסאנט.

שבת און יום טוב אין מעין שלוש

דער רמב"ם ווערטער: "ובשבתות וימים טובים אומר בברכה זו... מעין קדושת היום."

פשט: אין מעין שלוש אויף שבת/יום טוב לייגט מען אריין **קדושת היום** — "מקדש השבת" אדער "מקדש ישראל והזמנים" — ביי דעם דריטן חלק (רחם נא / בונה ירושלים). אזוי ווי אין ברכת המזון זאגט מען "רצה והחליצנו" פאר די חתימה.

ברכת מעין שלוש פוטר ברכת המזון?

דער רמב"ם: אויב איינער האט געזאגט **ברכה מעין שלוש אויף פת** (אנשטאט ברכת המזון), **איז ער יוצא** — ער דארף נישט נאכאמאל בענטשן.

חידושים און הסברות:

1. **דער גאנצער חילוק צווישן ברכת המזון און מעין שלוש איז מינימאל.** דער עיקר חילוק איז בלויז די "ברוך אתה ה'" חתימות. ביי מעין שלוש זאגט מען "על המחיה ועל הכלכלה, ברוך אתה ה' הזן את הכל", דערנאך "נודה לך על ארץ חמדה... ברוך אתה ה' על הארץ ועל המזון." דער גאנצער חילוק צווישן דעם און ברכת המזון איז אייגנטלעך בלויז פיר ווערטער (די חתימות). **די לאנגע נוסח וואס מיר זאגן איז זייער שיין ווען מ'האט כח און צייט, אבער ס'איז נישט מעכב** — דער עיקר איז דער תוכן און די חתימות.

2. **אויב איינער האט געזאגט די קורצע ברכה (נוסח קצרה) אויף פת, איז ער יוצא ברכת המזון.** ער דארף נישט נאכאמאל בענטשן. ער האט א תקנה — ער קען צולייגן וואס ער האט פארפעלט (למשל "הטוב והמטיב"), אבער ער דארף נישט אנהייבן פון אנהייב.

3. **[הערה בדרך אגב:] דאס זעלבע פרינציפ אפליצירט זיך אויף "יעלה ויבוא."** אויב מ'האט נישט צייט צו זאגן דעם גאנצן "יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר," קען מען זאגן א קורצע נוסח ווי ביי "על המחיה" — למשל "וזכרנו לטובה ביום ראש חודש הזה." דאס גילט אויך ביי שמונה עשרה. **דער לאנגער נוסח פון "יעלה ויבוא" איז נישט מעכב** — דער עיקר איז אז מ'דערמאנט דעם טאג.

הלכה בנוגע ברכת המזון ביום טוב און ראש חודש

דער רמב"ם ווערטער: "וביום טוב אומר בברכה זו וכוללה עם קדושת היום, וכן מזכיר בברכת המזון."

פשט: אויף יום טוב (און ראש חודש) דערמאנט מען דעם טאג אינעם ברכת המזון — אזוי ווי מ'זאגט אין אונזער סידור אינמיטן "רחם": "וזכרנו לטובה ביום השבת הזה" אדער "ביום ראש חודש הזה."

הלכה בנוגע "לתוכה" vs. עלייה לארץ ישראל

חידוש: ווען איינער זאגט "ארויפגיין אין ארץ ישראל" מיינט עס נישט בלויז "לתוכה" (אריינגיין אינעווייניג). "לתוכה" מיינט ספעציפיש אריינגיין אינעווייניג אין דעם מקום המקודש, אבער "עלייה לארץ ישראל" מיינט ער דארף טאקע אריינגיין אין ארץ ישראל.

תמלול מלא

פרק ג פון הלכות ברכות: ברכת המוציא לחם מן הארץ — די היערארכיע פון ברכות לויט חשיבות פון מאכלים

הקדמה צום שיעור

Speaker 1:

מיר לערנען א פרק רמב"ם. אונז גייען לערנען די דריטע פרק פון הלכות ברכות. אונז גייען דא לערנען וועגן די ברכה פון המוציא לחם מן הארץ. פאר מיר גייען ווייטער מיט די שיעור וויל איך רעדן אפאר ווערטער אזוי.

סאו, אונז רעקארדן דעם שיעור. אונזערע שיעורים זענען, איך ווייס, בערך א שעה, אמאל קורצער, אמאל לענגער. אבער ס'נעמט אריין מער צייט ווי דעם. איך קום דא צו ר' יצחק יעדן טאג, אונז לייגן אריין אפאר שעה, קוקט זיך פאר וויפיל מיר קענען, מיר זענען ביידע פארנומענע מענטשן מיט נאך אסאך אסאך עסקנות, תורה'דיגע און פערזענליכע. אבער מ'לייגט אריין כוחות צו קענען מהנה זיין, צו קענען לערנען. איך פארשטייט זיך קודם כל איז עס אז אונז זאלן לערנען, ווייל אזוי לערנט מען מיט געשמאק. און ס'זאל זיין שוין אויך ללמד איז צו געבן דעם לערנען מער משמעות, ס'מאכט אונז מער ענדזשויען, און אונז נעמען עס מער ערנסט.

און ברוך השם אז דער עולם האט זייער הנאה. איך ווייס נישט פון נאך א שיעור וואס איז אויף די פארמאט אז א חברותא וואס לערנט צוזאמען, און ווער ס'וויל קען זיך קומען אזוויי מצטרף זיין, מיטהאלטן וויאזוי מ'קאכט זיך אין לערנען, און אמאל וויאזוי מ'קריגט זיך אין לערנען, און מ'איז זיך מחזק איינער דעם צווייטן, כדי אונז זאלן קענען אנגיין.

דאס איז נאר א חלק פון ר' יצחק'ס פעולות. ר' יצחק האט נאך א געוואלד מיט שיעורים, שיעורי תורה, ווי ער איז ממש ערקלערט אויס אידן לדעת את השם אויף א געוואלדיגע פארנעם. זיינע שיעורים איז כדאי אויסצוהערן, טעם יראו כי טוב.

על כל פנים, לענין, יעצט גייט מען יעצט האבן א קאמפיין אין די קומענדיגע וואך, א יערליכע קאמפיין וואס דאס האלט אויס אז ר' יצחק זאל קענען א גאנץ יאר עוסק זיין אין רעקארדן שיעורים, פארלערנען פאר אידן, ארומגיין אין מערערע געגנטער זאגן שיעורים, און אז אונז זאלן קענען אנגיין מיט דעם שיעור.

איז, איך אליין מוז איך שאפן געלט פאר די בית המדרש, און ר' יצחק מוז שאפן... און איך לאדן אייך אלע איין, אזויווי אונז זענען חברותות צו אונזער חברותא, אונז זענען א דריטער צו די חברותא'שאפט, אדער א הונדערטסטער, ברוך השם אז דער עולם האלט מיט און אונז הערן צוריק פידבעק. אזוי זאלן אונז אויך ווערן פארטנערס, אזוויווי איך העלף ר' יצחק, און אזוי ווי ר' יצחק העלפט ענק אלע און ער העלפט זיך מיט'ן מאכן אז זיין טאג זאל זיין מוקדש פאר תורה, אונז דארפן אים שטיצן אז עס זאל קענען אנגיין, ווערן פארטנערס. איך בעט יעדן איינעם, מען קען ארויסריטשן צו די קאמפיין, מען קען ארויסריטשן צו מיר, דאס איז ר' יצחק, און ווערן איינגעשפאנט. מיר האבן יעצט שוין ברוך השם אויפגעקומען מיט א גרויסע סכום פון געלט, מ'איז נאך דאן צווישן א פערטל מיליאן, מער אדער ווייניגער, אבער בערך דארטן. עס איז זייער וויכטיג אז די בית המדרש זאל קענען אנגיין, און מ'בעט יעדן איינעם צו דזשוינען.

א גרויסער פארטנער פון די קאמפיין און פון די שיעור דא בכלל איז דער ספאנסער פון די שיעור, הרבני החסיד אוהב תורה, ר' יואל ווערצבערגער, ר' יואל עלייבי, וואס איז ממש די עמוד התווך, ממנו ילמדו וכן יעשו.

:Speaker 2

זאגט דער הייליגער רמב"ם... שכוח, שכוח. מ'איז מסכים. מ'רעדט דא זאכן, מ'איז הונדערט פראצענט מסכים. מ'האט אלעמאל געשיקט די לינק מיט די שם, און יעדער איינער, אזוי ווי אונז הערט זיך צו, זאל מען זיך צוהערן צו דעם, און שוין. יא, לאמיר לערנען, מ'דארף עפעס לערנען. מ'וועט רעדן ווייטער נאר מארגן.

הקדמה: די סטרוקטור פון ברכות לויט חשיבות

:Speaker 1

לאמיר געבן א שטיקל הקדמה. סאו, דער רמב"ם גייט אונז דא געבן הלכות... אונז האבן שוין געלערנט הלכות ברכות, ברכת המזון. דער רמב"ם האט אונז שוין געזאגט אין אנפאנג הלכות ברכת המזון אז די תורה האט נאר געזאגט אז מ'זאל מאכן ברכת המזון אויף פת, אחר אכילת מזון, האט ער דאך שוין געזאגט. דאס איז דאך זייער קלאר. דאס ווארט "מזון", מזון מיינט א מעידזשער מאלצייט, א עסן. און נאכדעם, מדברי חכמים צוגעגאנגען אז מ'זאל מאכן א ברכה אויף יעדע מאכל, לפניו ולאחריו. שוין.

יעצט גייען מיר לערנען אז ס'איז דא אנדערע ברכות אויף אנדערע סארט מאכלים. אבער וואס איז לערנען אסאך הלכות איז גיין לערנען וויאזוי פארשטייסטו דאס? דאס איז גיין צו לערנען די דאורייתא פון די דרבנן. יא, סאו איך מיין אזוי, די דאורייתא איז אז ווען א מענטש האט זיין מעידזשער סעודה, דעמאלטס זאל מען נאכדעם בענטשן. ווייל דאס איז די פסוק זאגט אזוי, **"ואכלת"** - ווען דו עסט עסן, **"ושבעת"** - דו וועסט ווערן זאט, דאס מיינט די מעידזשער סעודה. א מענטש האט איינמאל א טאג א מעידזשער סעודה. מ'האט אפשר מער ווי איינמאל א טאג עסט מען, אבער די סעודה גדולה פון וואס מ'רעדט איז געווענליך די נאכמיטאג. און איך לאמיר זאגן איך געדענק נישט מיין ברכה, און איך וויל עסן א טאג. על כל פנים, וואסערע אכילה איז א מעידזשער אכילה קומט אייביג מיט ברויט. מיט די ברויט קומען צו זאכן ללפת בו את הפת. אזוי פלעגט זיין די אופן הסעודה. ווען א מענטש האט געהאט פלייש - נישט יעדער האט זיך געקענט ערלויבן אייביג פלייש, מ'האט געדארפט טשעקן פלייש - האט מען געגעסן די פלייש מיט פת. אזוי זעען מיר אונז ווי אזוי מ'טוט פסח, כורך, ווייל אזוי איז געווען די סדר העולם.

סאו על כל פנים, האבן חז"ל הנחה פארשטאנען אז ווען ס'שטייט **"ואכלת ושבעת"**, מיינט עס די מעידזשער סעודה, ווייל דאס אינקלודט פת, און מ'זאל מאכן די ברכה אויף די פת. די פת איז די עיקר אויף וואס מענטשן לעבן. אויסער דעם, איז דא נאך מאכלים וואס מענטשן עסן, אבער מ'האט אויך חז"ל אויסגעשטעלט לויט די חשיבות דערפון. עפעס וואס איז כמעט אזוי ווי פת, נאר ס'האט נישט די פארמאט אז ס'איז די עיקר קביעות, ס'איז נישט ממש ברויט, אבער ס'איז אויך פון די זעלבע משפחה, איז דא "בורא מיני מזונות". און נאכדעם איז דא "אדמה" און "העץ" פאר פרוכט און ירקות, פאר זאכן וואס וואקסן.

די היערארכיע פון ברכות

און ס'איז אינטערעסאנט אז "המוציא לחם מן הארץ" זאגט בעיסיקלי אזוי: "שכוח באשעפער וואס גיסט ארויס די לחם", וואס דאס איז די וויכטיגסטע זאך אויף וואס מענטשן לעבן. וואס האט עס מיט מיין יחיד'דיגע ברכה? "בורא מיני מזונות" איז שוין אויף די החברה, אז אויסער פת איז דא נאך אופן וויאזוי צו עסן צו דער זייט. א מענטש וויל נישט יעצט ממש עסן די פול פת, אבער ער וויל עסן א שטיקל מזונות, א פרעצל, איך ווייס, ער וויל עסן דארטן עפעס א שטיקל מזונות וואס ס'פילט אויך אן, אבער ס'איז נישט די זעלבע לעוועל. וואס איז "בורא מיני מזונות"? "שהכל נהיה בדברו" דאנקט מען שוין אויף די שפע, ס'איז דא זאכן וואס ס'פעלט נישט אויס.

און אויך די נאכברכה איז אזוי. די גאנצע לאנגע נוסח ווי מ'דאנקט די אייבערשטער אויף די מזון, און מ'בעט אויף ארץ און ירושלים, די אלע זאכן, מ'בעט און מ'דאנקט אויף די וויכטיגסטע זאכן, איז אויף די גרויסע סעודה ווען א מענטש עסט צו דער זעט, דאס איז די עיקר וואס האלט א מענטשביים חיות. און יוצא אז "בורא מיני מזונות" איז כמעט אויף די לעוועל, האבן די חכמים, ס'איז טאקע נישט אין די האט מען געזאגט אז מ'דארף מאכן א ברכה.

אבער אויף דעם איז דא א ברכה וואס איז אנדערש, וואס איז נישט "על המחיה". אויף ברויט איז דא ברכת המזון, וואס איז א לאנגע ברכה. אויף די פינף מינים איז דא "על המחיה", וואס איז א קורצע ברכה. און אויף די אנדערע זאכן איז דא "בורא נפשות", וואס איז נאך א קורצערע ברכה.

פירוש "בורא נפשות"

די ברכה פון "בורא נפשות" איז א ברכה וואס מען זאגט אויף זאכן וואס זענען נישט אזוי וויכטיג פארן לעבן. למשל, אן עפל. קיינער איז נישט געשטארבן ווייל ער האט נישט געהאט קיין עפל. אבער דער אייבערשטער האט באשאפן עפלעך ווייל ער האט געוואלט געבן אונז נאך הנאה.

די ברכה "בורא נפשות רבות וחסרונן" מיינט אז דער אייבערשטער האט באשאפן אסאך זאכן וואס זענען נישט וויכטיג פארן לעבן, אבער ער האט זיי באשאפן ווייל ער האט געוואלט געבן אונז נאך הנאה. דאס ווייזט אז דער אייבערשטער איז נישט א שטרענגער באשעפער, נאר ער איז א גוטער באשעפער וואס גיט אונז אסאך שפע.

דיסקוסיע: פארוואס דווקא פת — איז עס א גזירת הכתוב?

:Speaker 1

אסאך פון די הלכות גייען אויספיגורן וואס טייטש "פת". ווייל מ'דארף זיין עפעס א געוויסע פת. סאו לאמיר קודם צוריקגיין. אקעי, סאו כדי צו... די פרק "היו צולין" ברכות מ'האט געזאגט, עס קען זיין אז מ'דארף אפילו נישט שרייבן די אנדערע זאכן. סאו כאילו, אבער איך טראכט אז מיר זענען אביסל סטאק, ווייל דא איז דא אויך די הלכות פון ברכת המזון אין א געוויסע זין. אין אנדערע ווערטער, פריער האבן מיר געלערנט אז אין די תורה שטייט אז מ'דארף בענטשן ברכת המזון. מיר האבן נישט געלערנט אויף וואס מ'בענטשט ברכת המזון. מיר האבן געלערנט אז די חכמים האבן צוגעלייגט אז אויף יעדע זאך דארף מען מאכן א ברכה, אויך האט מען געזאגט באופן כללי. יעצט דארף מען אריינגיין און זאגן וועלכע ברכה. און א חלק פון די

ברכות קען זיין דאורייתא, וואס דאס האט לכאורה נישט צו טון, מ'דארף וויסן אויב ס'איז שייך מן האכילה. דאס הייסט, מיר גייען יעצט לערנען אויף וועלכע זאכן, אויף וועלכע מאכלים מאכט מען וועלכע ברכות. א חלק פון זיי זענען דאורייתא, דאס הייסט, אויף פת איז די ברכה דאורייתא. דרך אגב, ס'קען זיין אז למשל איינער עסט מזונות און ער איז ניזון פון דעם און ער איז שבע דערפון, איז אויך דאורייתא. אבער ער גייט נישט מאכן קיין דאורייתא'דיגע נוסח, ס'איז אמת.

Speaker 2:

קען זיין אז... ניין, דו זאגסט א זייער אינטערעסאנטע זאך, אז ווען איינער... ווען מ'געט א ווארף אראפ א מין, לאמיר זאגן ס'איז דא א זעקסטע מין וואס איז נישט פון די חמשת המינים, און מ'געט אים א ווארף אראפ פון די קאטעגאריע, מיינט נאך נישט צו זאגן אז די חיוב איז וויניגער, ס'איז נאר אז די ברכה איז אן אנדערע ברכה. און ער מאכט אן עקסטערע ברכה אויף קביעות סעודה. נישט נאר אן עקסטערע ברכה, אפילו ער האט געמאכט אויף דעם א בורא נפשות אדער א על המחיה, קען אויך זיין אז ער דארף מאכן א על המחיה, ווייל ס'איז א ספק דאורייתא.

Speaker 1:

מ'דארף טראכטן, ווען אונז לערנען ארויס אז **"ואכלת"** מיינט לחם, ווייל אזוי שטייט אסאך מאל אין תורה "אכל לחם" אדער "באכלכם לחם", זאגן די חכמים **"ואכלת ושבעת"** - אויף וועלכע אכילה רעדט מען דא? אן אכילה פון שביעה איז דוקא לחם. ס'איז נאר לחם, און עפעס אנדערש שטייט אין די אכילה, נאר שוין די פסק, זעט מען שוין אז דו ביסט געווארן זאט.

Speaker 2:

ס'איז זיכער דא אן אינטערעסאנטע זאך צו זאגן אז ס'איז א גזירת הכתוב וואס ס'מוז זיין פת.

Speaker 1:

ניין, ווייל ס'איז א גזירת הכתוב, דערפאר אז א מענטש איז זאט, אז ס'קען זיין אז וויבאלד רוב אכילה פון מענטשן איז פת, אדער איז געווען פת, האבן עס חכמים אוועקגעשטעלט.

Speaker 2:

איך גלייב נישט אז ס'איז א גזירת הכתוב, ווייל ס'איז זיכער דא צוויי דינים. אפילו מ'וועט נאך אנקומען אפשר באלד מיט טראכטן וואס איז היינט אז רוב מענטשן, איך למשל, עסט מען נישט קיין ברויט א גאנצע וואך, נאר א שבת מאכט מען א ברכה אויף די חלה. אבער אפילו פאר די פראבלעם, אפילו בזמן חכמים, האט זיך געמאכט אז א מענטש עסט נישט קיין פת, עסט נאר פיש, איך ווייס וואס היינט. אבער ס'האט נישט קיין געוויסע חשיבות.

Speaker 1:

ס'איז דא די אידיע פון חשיבות, פת איז...

Speaker 2:

ער עסט טאקע ברכה לעצמו, ער איז נישט קיין סעודה, ער איז זאט פון נאשן. אקעי, ער האט נישט געגעסן קיין סעודה, וואס ווילסטו טון? ער איז נישט שבע, ער איז שבע אבער נישט **"ואכלת"**, ער האט נישט קיין חשיבות.

Speaker 1:

ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך. ניין, ווייל דו קענסט מיר זאגן אזוי, אז ווען א מענטש, לאמיר זאגן א מענטש וואס עסט טאקע נישט, ער האט א מין א וועג פון עסן אז ער עסט צען מאל א טאג און האלט אין איין עסן קליינינקייטן, אזא נאשער. קענסטו זאגן אז ער האט טאקע קיינמאל נישט קיין קביעות סעודה, ער ענדזשויט אויך נישט אזוי שטארק די עסן, ער מאכט אייביג א גאנצע צייט זיכער נישט צו זיין הונגעריג. אבער אויב איינער האט יא א פולע קביעות סעודה פון א באנטש מיני פלייש, פארוואס זאלסטו נישט זאגן אז דאס איז זיין עיקר סעודה?

Speaker 2:

די עיקר איז, מ'דארף פארשטיין די טעמא דקרא. וואס די תורה וויל, אזוי סתם הכרת הטוב אויף דיין העלט, אויף דיין וועלל ביאינג, אז דו זאלסט עסן קביעות סעודה.

Speaker 1:

דאס איז דאך א שווערע זאך צו זאגן, פארוואס זאל מען נישט זאגן אז די זאך זאל בכלל זיין אין קביעות סעודה, ווארעוועך ס'איז קביעות סעודה?

Speaker 2:

אזוי אלע האבן אבער ארויסגערעדט אז די נחתום מיינט נישט נאר קביעות סעודה, ס'מיינט דווקא דך משמרן. אויכעט קביעות סעודה, אויכעט קביעות סעודה, זעסטו דאך אויך אפילו היינט, יא?

ברכת חמשת מיני דגן: קביעות סעודה, דריי סטעידזשעס, און די חילוק צווישן פת און לחם

דיסקוסיע: קביעות סעודה און די חשיבות פון חמשת המינים

Speaker 1:

ס'איז דא א געוויסע אידיע פון חשיבות. פארוואס? ווייל ער עסט טאקע ווייל ער מאכט א ברכה לעצמו. ער האט נישט קיין סעודה. ער איז זאט פון נאשן. אקעי, ער האט נישט געגעסן קיין סעודה. וואס זאל איך טון? ער איז נישט שבע, ער איז שבע אבער נישט באכילה. ער איז נישט קיין חשוב'ע אכילה.

Speaker 2:

ניין, ווייל דו קענסט מיר זאגן אזוי, אז ווען א מענטש, לאמיר זאגן א מענטש וואס עסט טאקע נישט, ער האט א מין א וועג פון עסן אז ער עסט צען מאל א טאג און האלט אין איין עסן קליינינקייטן, אזא נאשער. קענסטו זאגן אז ער קובע נישט קיין סעודה, ער ענדזשויט אויך נישט אזוי שטארק די עסן, ער מאכט אייביג א גאנצע צייט זיכער נישט צו זיין הונגעריג. אבער אויב איינער האט יא א פולע קביעות סעודה פון א באנטש מיני פלייש, פארוואס זאלסטו נישט זאגן אז דאס איז זיין עיקר סעודה?

דער עיקר איז דאך, מ'דארף פארשטיין די טעם אין די קרא, וואס די תורה וויל אז דאס זאל מקורב זיין א טובה אויף דיין העלט, אויף דיין וועלל-ביאינג, אז דו זאלסט עסן א קביעות סעודה. דאס איז דאך א שווערע זאך. פארוואס זאל מען נישט זאגן אז די זאך זאל בכלל זיין אין קביעות סעודה, וואטעוועך ס'איז קביעות סעודה?

Speaker 1:

די הלכה למעשה האט אבער ארויסגעלערנט אז אכילה מיינט נישט נאר קביעות סעודה, ס'מיינט דווקא די חמשת המינים. ווייל אויך אין קביעות סעודה, דו זעסט דאך אפילו היינט, יא? אויך אין קביעות סעודה האט געוויסע אזוי ווי סאושעל נארמס, אזוי ווי קולטור'אל הלכות. א סעודה קומט מיט א טישטוך, לאמיר זאגן. אין א רעסטאראנט, יעדע מאל קומט עס מיט א טישטוך, מיט עפעס אזא נעפקין. אן דעם הייסט עס נישט קיין סעודה.

אבער איך קען פרעסן א גאנצע טאץ פאטעטא טשיפס און זיין זאט. האסטו נישט געגעסן קיין סעודה. אבער ס'האט יא מיט שיעור, און ס'האט נישט מיט שיעור. ס'איז זיכער אז ס'האט צו טון מיט די עדות אז דו ביסט געזיצן און געגעסן. איך זאג נישט אז די זיצן מאכט די סעודה, אבער איך זאג, איך זאל נאך ארויס די ספרים אז ס'איז נישט אפגעפרעגט צו זאגן אז אפשר היינט איז די מנהג אז קיינער עסט נישט קיין סעודה. ס'איז טאקע פטור מן הדאורייתא. וואס זאל מען טון? דו וועסט זיך עסן א סעודה, וועסטו זיין חייב. מ'קען טענה'ן אנדערש, אבער איך זאג, אקעי, לאמיר לערנען ווייטער.

הלכה ג: חמשת מיני דגן — דריי נעמען, דריי סטעידזשעס

Speaker 1:

איך האב געזען, לאמיר זאגן נאך די ערשטע צוויי הלכות, איך האב געזען אז דער רמב"ם מאכט זייער א שיינע מעשה, זייער א שיינע חלוקה פון די אנהייב פון די נושא פון חמשת מיני דגן, יא?

Speaker 2:

Speaker 2:

ניין, איך מיין אז די הקדמה, לאמיר עס לערנען ווייטער.

Speaker 1:

קודם, **חמשת מינים, חמשת מינים הינם**, ס'איז דא פינף מיני דגן. פינף מיני... וויאזוי הייסט דגן אויף אידיש?

Speaker 2:

ניין, דער רמב"ם זאגט חמשת מינים, און נאכדעם גייט ער זאגן, די הייסן תבואה דגן פת. און דגן איז נישט איינע פון זיי. אקעי. ער גייט שוין זאגן.

Speaker 1:

אויטס, מינים...

Speaker 2:

ניין, ניין, חמשת המינים. ס'איז דא פינף מינים געוואוקסן. פינף מינים, ער זאגט נישט גארנישט. פינף מינים זאכן וואס וואקסן. **חיטים** וואס דאס איז ווייץ, **שעורים** איז בארלי, און **כוסמין, שיבולת שועל, ושיפון**. איז דא אסאך מיני שיטות וואס זיי זענען אין די היינטיגע, קאמפערד צו די היינטיגע מינים. וואס דער עולם נעמט אן איז מער ווייניגער אז כוסמין איז ספעלט, שיבולת שועל איז אויטס, און שיפון איז ספעלט, איך מיין אז ס'איז די אנדערע זאך, ריי. דאס זענען שפעטערדיגע ענינים. ס'איז דא אסאך מחלוקת'ן, אבער אזוי פירט מען זיך למעשה. ס'מאכט סענס, ווייל זיי פראדוצן זאכן וואס זענען זייער ענליך צו ברויט.

דאס איז דער כלל. און ס'שטייט אין רמב"ם, יא, אז **הכוסמין הן ממין החיטים, ושיבולת שועל והשיפון הן ממין השעורים.** דער רמב"ם מיינט פאר די שאלה וואס אונז האבן יעצט געזאגט, וויאזוי ווייסט מען אויב אויטס איז דאס? זאלסטו וויסן, אויב ס'זעט אויס ענליך און ס'איז ממין, איז עס דאס. אקעי.

די דריי סטעידזשעס: תבואה, דגן, פת

Speaker 1:

יעצט, די פינף מינים האבן דריי זאכן. ס'איז אזוי, ווייל למעשה קען מען אויך זאגן אז ס'איז דא צוויי מינים, חיטים ושעורים, ווייל כוסמין און זיי זענען זייערע קינדער, ס'איז אזוויו אבות ותולדות שוין. זאגט דער רמב"ם, די פינף מינים האבן דריי נעמען, דריי סטעפס, דריי סטעידזשעס.

איך וויל דער רמב"ם זאגט אונז דא, ווייל דער רמב"ם גייט זיך נאך זייער אסאך מאל צוריקקומען צו די צוויי וויכטיגע זאכן. אונז גייען זיך באגעגענען אין הלכות תרומות ומעשרות, און אין הלכות חמץ ומצה. אין די פרק אליין גייט מען אסאך לערנען וועגן תבואה, וועגן דגן, און וועגן פת.

חמשת מינים אלו, ווייסט ווי ער טוט אזוי אין הלכות אישות, זאגט ער דאך אלע מיני נעמען, אילנות, דאס, דאס, יענץ, שפעטער גייט ער זאגן די הלכות פון זיי. יא, דארט איז ממש א גאנצע פרק, אבער דאס איז אן הקדמה צו די פרק, און אפשר אויך צו נאך זאכן.

חמשת מינים אלו כשהן שיבולים נקראין תבואה בכל מקום, וועז ס'איז נאך אין די זאנגען. **ואחר שדושין אותן וזורין אותן**, מען קלאפט עס ארויס פון די זאנגען, **נקראין דגן.** אזוויו דער קעפל איז געווען חמשת מיני דגן, אדער בחמשת מיני דגן, יא. אבער דער רמב"ם איז מדייק נישט צו זאגן, ווייל דגן הייסט עס דווקא ביי א געוויסע סטעידזש הייסט עס דגן, יא. **וכשטוחנין אותן ועושין מהן קמח**, ווען מ'צעמאלט זיי, **ואופין אותו**, מ'מאכט א טייג, פון די מעל, און מ'באקט עס, דעמאלטס ווערט עס אנגערופן **פת**.

דיסקוסיע: דער חילוק צווישן פת און לחם אין לשון מקרא און לשון חכמים

Speaker 2:

יא, גוט. ווייל א פת און א לחם... תבואה און דגן איז זאכן וואס שטייט אין די חומש, יא? תבואה אתו דגן. וואס דארפסטו דא גיין? אבער פארוואס איז דא לחם? פארוואס רופט מען עס א פת, נישט לחם?

Speaker 1:

יא, לכאורה לחם מיינט אין די תורה... אויך לחם אין די תורה קען מיינען מער ווי דעם. לחם, סאמטיים זאגט מיר רש"י אז לחם מיינט סעודה בכלליות, יא?

Speaker 2:

ניין, ס'איז לחם, לחם, יא.

Speaker 1:

אה, מ'מיינט נישט דווקא לחם פת. אפשר וועגן דעם. פת איז א ווארט פון חז"ל וואס מיינט דווקא פת. די ווארט לחם אין די תורה קען מיינען אכילה. קען זיין אז ער איז געגאנגען עסן פת, און ס'וועט מיינען אז ער האט קובע סעודה געווען. פת איז... לחם מיינט מסתמא יא ברויט, נאר ס'איז געווארן אזא מין דוגמא...

Speaker 2:

קען זיין, אבער למעשה, למעשה, אין די גמרא ברענגט ער דאך א לחם, און ער זאגט דאך המוציא לחם מן הארץ. די גמרא זאגט דאך אז ס'קען מיינען א ווייב.

Speaker 1:

ניין, דאס איז ממש א דרשה, "וקימו לחם אשר אוכל". אבער איך האב נישט קיין דרשה, ס'קען זיין אז ס'איז פשוט פשט, אבער אפשר איז עס מער אזוי ווי וואס שטייט דארט ווייטער. אבער לחם איז נישט די זעלבע זאך ווי פת? אז לחם מיינט א ברויט?

Speaker 2:

ניין, איך ווייס נישט, אפשר אריגינעל, אבער למעשה אין די פסוק... אבער דו קענסט נישט זאגן אז המוציא לחם מן הארץ... דו קענסט נישט זאגן לחם אז ס'איז נישט פת. אבער אויב מ'זאגט די ווארט לחם, עטס מיינט אפשר מער זאכן ווי פת, און מ'זאגט פת, פת מיינט טייטש ברויט.

חקירה: פת אין לשון מקרא — א שטיקל אדער א גאנצע ברויט?

Speaker 1:

אבער די לשון מקרא איז פת צוויי, ווייל ס'איז תת פת. די תת פת...

Speaker 2:

ניין, פת שטייט אויך אין די תורה, אין דניאל, פת בג המלך, יא?

Speaker 1:

אה, פת בג המלך. פתאום, יא, פתאום, פת שטייט אין די... "פתאום יבוא". דניאל איז אבער טאקע ארמיש, ס'איז אן ארמישע ווארט. אבער שפעטער, אין ספרים שטייט "פתאום יבוא האדון אל היכלו", שטייט נישט?

Speaker 2:

אה, פתאום יבוא האדון אל היכלו, יא, יא. איך דמיין... פת שטייט יא אין די תורה, נישט אין די חומש, אבער אין... פת שטייט יא, "ואקחה פת לחם". זעטסט עס דא, פת לחם? וואס איז דאס פת לחם? איז עס א קוואנטום ברויט?

Speaker 1:

וואס איז דאס וואס דו זאגסט פתאום מיינט? מאך פון דאס ברויט א לאך, אזוי ווי?

Speaker 2:

ניין, אזוי מיינט עס נישט. נישט קלאר. מיר דארפן וויסן וואס פת מיינט. פת לחם... ס'שטייט איינמאל אין די תורה פת לחם, ביי אברהם אבינו. זאגט ער, ס'שטייט אויך גלייך נאכדעם די ווארט "סעדו", אזוי ווי שביעה. אז פת לחם איז וואס ברענגט שביעה. אבער פארוואס שטייט פת לחם?

פת לחם איז טאקע פאני. איך האב יעצט גע'דיסקאווערט א ווארט אין חומש וואס איך האב נישט געוואוסט אז ס'שטייט, פת לחם. איך האב געמיינט אז

ס'שטייט ביידע ווערטער, אדער פת אדער לחם, נישט די זעלבע זאך. זעט אויס אז נישט. אה, קען זיין אז אין חומש מיינט פת א שטיקל, אזוי ווי "פותח את ידך"?

Speaker 1:

ניין, מיר זאגן פת לחם, א שטיקל ברויט. אזוי ווי... ס'איז דאך דא פרס כדי אכילת פרס. פרס מיינט אויך א שטיקל, און ס'מיינט אויך א סלייס ברויט. איז געווארן אז א סלייס איז א שטיקל.

Speaker 2:

זייער גוט, אפשר פרס איז לשון חלה, וואס מ'האט די מערסטע געסלייסט, און מ'האט עס אזוי אנגערופן. זייער גוט. האב איך געקוקט, אין די חומש שטייט פת לחם, "פוסו אותה פתים", פת לחם נאך ערגעץ וואו, און אין ספר שמואל, פת לחם, פת לחם. נאר אין ספר שמואל הייבט זיך אן צו שטיין פת אליינס, "מה פתאו". איך קען זיין מיט זיין ברעקל. כמעט איבעראל איז פת מיט ברויט, פת חרבה. וואס איז מיט די פסוק "משליך קרחו כפתים"?

Speaker 1:

ניין, ווען ס'שטייט "פוסס אותה פתים" איז אייביג אנדערש. פתים מיינט ברעקלעך, סלייסעס, שטיקלעך. דא שטייט פת חרבה, פתחו ואכלו, פת לחם. געווענליך שטייט טאקע פת לחם. און דא שטייט "פתאום פתא". אה, ווארט, אפשר אויך דא אין די פסוק, "פתאום פתא" מיינט נישט געווען לחם. מ'האלט אינמיטן א לחם. דו עסט די ברויט, דו נעמסט א שטיקל ברויט, דאס איז געווען א דין דא אין די חומש. סאו פת טייטשט א שטיקל.

Speaker 2:

די פת איז די אפגעשטיקלטע. די שטיקל וואס מ'האט אראפגעצועט ווערט יעצט א פת. זייער אינטערעסאנט. פון דעם איז געווארן די מציאות פון א פת, מ'שניידט א שטיקל.

Speaker 1:

אבער אין לשון חכמים אוודאי מיינט פת די גאנצע ברויט.

Speaker 2:

סאו אפשר דאס איז טאקע די חילוק. אין די חומש מיינט פת א שטיקל אלעמאל. א שטיקל, געווענליך א שטיקל ברויט. ס'איז דא, יא, "משליך קרחו כפתים", דאס איז א משל. דער אייבערשטער מאכט די שניי אזוי ווי א שטיקל, כאילו א שטיקל ברויט. אדער ביי די מנחה, אפשר איז עס נישט ממש א ברויט. אבער באופן כללי מיינט עס א שטיקל. אבער אין די חכמים, פת טייטשט לחם. טאקע אינטערעסאנט.

הלכה ג (המשך): ברכת המוציא אויף פת

Speaker 1:

איז גייט ער צוריק צו זיין הלכה. ס'איז גראדע א נייע זאך, קיינער האט נישט געוואוסט. אקעי, איז גייט דער רמב"ם צוריק צו זיין הלכה, **והפת הנעשית מאחד מחמשת המינין** – די פת וואס מ'האט געמאכט פון איינע פון די חמשת המינין מיט וואס ס'האט אנגעהויבן די הלכה – **היא הנקראת פת בכל מקום, ולא הבאים**. ס'שטייט סיי ווי אין לשון חכמים "פת". ס'שטייט נישט אין ערגעץ "פת שעורים" אדער "פת הבא בכיסנין" אדער "פת דוחן". מיינט עס פת פון איינע פון די חמשת מיני דגן.

יא, יעצט וואס איז די הלכה פון די רמב"ם? וואס איז די הלכה? זאגט די רמב"ם, **האוכל פת חייב לברך לפניו "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם", דארף מען האבן שם ומלכות אין די ברכות, "המוציא לחם מן הארץ"**. דאס איז זייער א שיינע ברכה. די אייבערשטער וואס נעמט ארויס, וואס האט געמאכט א כח אין די ערד אז ס'זאל ארויסברענגען, אז ס'זאל ארויסציען לחם.

חידוש: המוציא לחם מן הארץ – א קאמבינאציע פון טבע און שכל

Speaker 2:

יא, אבער די געדאנק איז זייער אינטערעסאנט, ווייל לחם איז עקזעקטלי די זאך וואס קומט נישט מן הארץ. מן הארץ וואקסט דגן, תבואה, און מענטשן נעמען דעם, זיי דש'ן, זיי מאלן, זיי מאכן לחם. אויף דעם זאגט מען אז די אייבערשטער האט געגעבן פאר מענטשן די שכל, ס'זאל ארייגעבן די גאנצע סדר. דאס הייסט אז לחם איז א קאמבינעישאן פון די ערד, אבער אויך פון די חכמה אלוקית, פון די שכל וואס א מענטש קען האבן צו מאכן ברויט, צו פראגרעסן.

און ביידע איז די אייבערשטער'ס כוחות, און ביידע מיחס זיין מיר צו די אייבערשטער.

Speaker 1:

איך האב געזען די רמב"ם און נאך איינער זענען זיך נוקם אויף די "הא". ס'שטייט נישט "הבורא" אדער "השהכל". זאגן זיי אז על כל פנים דאס איז וויכטיג, ווייל "עולם מוציא" וואלט געווען א פראבלעם. די רמב"ם האט גערעדט אין קריאת שמע, אז ווען ס'איז דא צוויי אותיות איינס נאכ'ן צווייטן, "אלקינו מלך העולם מוציא" וואלט געווען א בלע, וואלט עס נישט גוט ארויסגעקומען, האט מען געמאכט "המוציא". די גמרא זאגט אז בעצם "מוציא" מיינט, מ'קען זאגן ביידע. יא, די גמרא האט עפעס א שמועס וועגן דעם, אז "המוציא" איז זיכער גוט, און "מוציא" איז א שאלה.

הלכה ג (המשך): געקאכטע דגן – דייסא און שליקא

Speaker 1:

יעצט זאגט די רמב"ם, וואס טוט זיך אויב מ'האט געגעסן די זעלבע פון חמשת מיני דגן, אבער וואס מ'האט נישט געבאקן? די רמב"ם האט געזאגט "באופן הנעשה ונקרא פת". וואס טוט זיך ווען מ'מאכט די קמח, אבער מ'טוט דערמיט עפעס אנדערש, מ'קאכט עס? **כמו שעושין מעיסה וקורין לה דייסא**. מ'האט געקאכט די דגן, מ'האט גענומען די ברעקלעך דגן, די קערלעך, יא, מ'האט געמאכט אזא סיריעל, מ'האט געקאכט די תבואה, **שליקא כמו שהיא**, געקאכט אן קיין אנדערע ספייסעס. מבושל מיינט געווענליך מיט עפעס. שלוק מיינט געקאכט מיט וואסער, פלעין. איז עס טאקע מין הדגן, אבער היות מ'האט נישט געמאכט קיין פת הייסט עס נישט לחם, איז די ברכה **בורא פרי האדמה**, אזוי ווי אנדערע ירקות, אזוי ווי אנדערע זאכן וואס מיר גייען שפעטער לערנען, אז א זאך וואס וואקסט, מאכט מען א בורא פרי האדמה. א גאנצע זעלבע מין, די מין איז נאר ווען מ'האט געמאכט דעם פת.

ברכות אויף דגן: פון תבואה ביז מעשה קדירה

הלכה ג (המשך) — ברכה אויף געקאכטע תבואה (שלוק כמות שהיא)

Speaker 1:

יא, מ'האט געמאכט אזוי סיריעל, מ'האט געקאכט די תבואה שלוק כמות שהי, געקאכט אן קיין אנדערע ספייסעס, דאס הייסט, מ'בישלט געווענליך מיט עפעס. שלוק מיינט געקאכט מיט וואסער, פלעין. איז עס טאקע מין דגן, אבער היות מ'האט נישט געמאכט קיין פת, הייסט עס נישט לחם, איז די ברכה בורא פרי האדמה, אזוי ווי אנדערע ירקות, אזוי ווי אנדערע זאכן וואס מיר גייען שפעטער לערנען, אז א זאך וואס וואקסט, אפילו א גאנצע זעלבע מין, די מין איז דאך די זעלבע, מ'האט געמאכט א לחם. ניין, דער לחם איז דער מין וואס מ'האט צו דעם צוגעלייגט די אלע מענטשליכע חכמות פון מאכן לחם. אויב האט מען עס גענומען כמות שהי פון די ערד און געקאכט, זייער גוט, דעמאלטס איז עס נישט קיין לחם, דעמאלטס איז עס פלעין דגן, איז עס אדמה.

ס'מאכט זיך, מענטשן ווייסן נישט אלעמאל אזוי, ס'איז דא סיריעלס טאקע אזוי, ס'איז דא אנדערע זאכן וואס מ'מאכט פון אויטס אדער פון זאכן וואס איז נישט געבאקן, גראנאלע און אזעלכע סארט זאכן. דעמאלטס איז עס געבאקן, אבער ס'איז דא וואס מ'מאכט וואס נישט, אזעלכע נאשעריי, דעמאלטס דארף מען מאכן אדמה. זייער גוט.

ברכה אויף קמח

אכל קמח, סא ער גייט אויך לויט די סדר, וואס טוט זיך נישט דגן, ס'איז שוין געווען קמח, מ'האט עס צעמאלן אבער מ'האט עס נאכנישט געבאקן. און דעמאלטס, דאס איז בכלל נישט די סדר פון מענטשן צו עסן, מברך עליו שהכל, פאר די סיבה ווייל ס'הייסט נישט, ס'איז גארנישט, ס'איז נאכנישט קיין ברויט און ס'איז שוין נישט קיין ירק. מ'רעדט באופן אז מ'קען עס עסן סאמהאו, ווייל אויב א מענטש עסט סתם פאודער, לכאורה איז בכלל נישטא אויף דעם קיין ברכה, ס'הייסט נישט געגעסן. אבער מ'לייגט צו צוקער, מיט צוקער און חלב, איך קען מאכן פון דעם פסא נש. אויב מ'מאכט עפעס דערפון, אקעי, שהכל, מברך עליו שהכל.

Speaker 2:

ניין, איך האב פארשטאנען אז דאס וואס ס'איז נישט די סדר צו עסן איז די סיבה פארוואס מ'מאכט נישט מער קיין חשוב'ע ברכה. דאס וואלט מיך געוואונדערט.

Speaker 1:

איך ווייס נישט, אזוי שטייט דא? ס'איז נישט קיין דגן, עני זאך, עני וועדזשטעבל וואס דו נעמסט, עני פרי וואס דו נעמסט, ס'איז נישט קיין לחם, עני פרי וואס איז צעמאלן און ס'פארלירט זיך די צורת הפרי, און מ'מאכט פון דעם שהכל. נישט נאר ביי א דגן, אפילו דגן. דגן וואס איז נישט קיין לחם איז בעיסיקלי אזוי ווי עני אנדערע זאך וואס וואקסט פון די ערד. דאס איז בעיסיקלי די הלכה דא. דאס איז אינטערעסאנט, ס'איז פשט אז די תבואה איז אדמה, נאר מען פארלירט עס אפילו די אדמה וואס עס ווערט א שהכל, און נאכדעם ווערט עס א המוציא. ס'איז א ירידה לצורך עליה וואס ער גייט דורך. תורה פאר סעודה שלישית. זאגט דער רמב"ם ווייטער, אוכל פת... אה, האבן מיר דאס געלערנט. יא. זאגט דער רמב"ם ווייטער.

דא וויל ער זאגן אז ס'ווענדט זיך, אז ס'איז דא א סארט קמח וואס מאכט יא אדמה, אויב ס'האט יא פתיתים הראויים לאכילה. דער רמב"ם רעדט בקיצור. אה, אויב ס'האט נישט די תורה... אה, אדמה... עפעס נישט. אקעי, לאמיר זען ווייטער.

הלכה ד — קמח שקלאו ועירבו (געבראטענע קמח געמישט מיט פליסיגקייט)

וואס טוט זיך? מ'האט נישט געקאכט פלעין דגן, נאר מ'האט גענומען קמח און מ'האט עס געקאכט אין אנדערע וועגן. מ'האט נישט געמאכט קיין פת, מ'האט געמאכט אזוי: **קמח של אחד מחמשת המינים שקלאו**, מ'האט עס געבראטן. וואו אזוי הייסט דאס? "לחם וקלי וכרמל", יא, קלי איז דאס, געבראטענע קמח. **און נאכדעם, וערבו במים או בשאר משקין**. ס'איז עפעס אזא סיריעל, אדער אזא פארינע, אזא סארט זאך. **אם הוא עבה כדי שיהא ראוי לאכילה ולא עבה עד שיהא גס**, אויב ס'איז געווען געמאכט פון אזא ווי א טייג, געמאכט פון א רביכה, און מ'האט עס נישט ארויסגעשלונגען, נאר די חילוק איז צו מ'עסט עס מיט א לעפל אדער מיט א קאפ. איז זייער גוט. **מברך עליו בתחילה בורא מיני מזונות**. א זאך אזוי ווי דו זאגסט פארינע וואס מ'עסט מיט א לעפל, מאכט מען אויף דעם בורא מיני מזונות. **ואם הוא רך כדי שיהא ראוי לשתיה**, אויב איז דאס אזוי נאס אז מ'טרינקט עס אזוי ווי ס'וואלט געווען א טרינק, **מברך עליו בתחילה שהכל ולבסוף בורא נפשות**.

דיסקוסיע: שעקס און די חילוק צווישן עסן און טרינקען

ס'איז זייער אינטערעסאנט. א שעק, אויב איינער האט... ניין, טראכט פון א פארינע. אויב איינער האט א געדיכטע פארינע וואס מ'עסט מיט א לעפל, איז דאך א בורא מיני מזונות. אויב איז דאס זייער וואסערדיג מיט אסאך מילך און מ'קען עס טרינקען פון א קאפ, וועט עס ווערן א שהכל און א בורא נפשות. אזוי וואלט איך געזאגט, על כל פנים. מ'דארף נאך קוקן וואס די פוסקים זאגן.

אויב מ'מאכט א שעק, מענטשן מאכן היינט שעקס, מ'צעמאלט עפעס, ס'קען זיין פון עפעס א מזונות זאך, מאכט מען א שהכל, ווייל ס'איז א געטראנק.

הלכה ד (המשך) — מעשה קדירה

קמח של אחד מחמשת המינים שבישלו בקדרה. וואס טוט זיך אז א אנדערע וועג וואס מ'האט געטון מיט די קמח, מ'האט עס געקאכט אין א טאפ. **בין לבדו בין שערבו עם דברים אחרים**. כגון, סיי אליין, די קמח אליין האט מען געקאכט, אנדערש ווי פריער וואס מ'האט שלוק געווען, ס'איז אויך פלעין געקאכט, אבער אינדערצווישן איז געווען מיט די דגן. דא טוט מען דאס מיט די קמח. אה, פריער אויך מיט די קמח? ניין, פריער איז געווען האט ער געזאגט די... אה, אויב איז דגן שלוק, שלוק עד שיתמעך. און דאס איז שלוק, אויך שלוק, אבער ס'איז קמח.

וכן בדברים אחרים, כגון לביבות, אזוויוי איך מיין אונזערע לאטקעס, קרעמזלעך, וואס איז מעל מיט, לאמיר זאגן, מיט מילכיגס אביסל. **וכן הדגן שחלקו או כתשו ובישלו בקדירה**, מ'האט גענומען א שטיקל צוויבל, מ'האט גענומען די דגן, נאכדעם האט מען עס צעמאלן, און מ'האט עס צעהאקט, אדער צו אנדערע אופנים, האט מען געמאכט דערפון א סירעאל און געקאכט אין א טאפ. זאגט ער, כגון, ער רופט עס אזוויוי סארטן, איך מיין, ער רופט עס, ס'זעט מיר אויס אזוויוי א פארינא, א גריס, א גערשטל, איך ווייס נישט פונקטליך פון וואס ער רעדט פון איינע פון די זאכן.

בכל אופן, **כל אלו נקראו מעשה קדירה**, דאס ווערט גערופן מעשה קדירה, מיינט דגן וואס מ'האט אנשטאט צו מאכן דערפון א פת, האט מען געמאכט דערפון א מעשה קדירה. וואס איז די הלכה מיט דעם? **וכן כל תבשיל שיש בו אחד מחמשת המינים**, אן אנדערע זאך, א זאך וואס איז א געהעריגע תבשיל, לאמיר זאגן א זופ, וואס מ'האט אים אריינגעלייגט אביסל פון די חמשת המינים. און אויף דעם איז שוין נישט קיין חילוק וואס מ'האט אריינגעלייגט, אפילו מ'האט אריינגעלייגט פת, אבער ס'איז נאר א חלק אין א תבשיל, ס'איז נאר אריינגעמישט אין א תבשיל, **די אלעס מברך עליה בורא מיני מזונות**.

דאס הייסט, קמח איז דאך שוין נישט קיין... קיין אדמה מאכט מען שוין נישט דערויף. און יוצא, ס'זעט אויס אז ס'איז מער חשוב ווי א שהכל, ווייל די אכילה האט געמאכט פון דעם א נארמאלע זאך. דאס וואס מ'מאכט נאר א שהכל אויף קמח איז נאר ווען ס'איז סתם, מ'עסט קמח אליין, ס'האט נישט קיין נידערשטאנד, ס'האט נישט קיין גארנישט, איך ווייס נישט וואס ס'איז. אבער דא האט מען געמאכט פון דעם א זופ, א מעשה קדירה.

און בכלל, די אלע זאכן וואס קענען געבן פול, ס'איז פול נארישינג, אזוויוי א פול מיעל פאר א מענטש, ווייל ס'איז נישט קיין שהכל וואס מ'וואלט געמאכט אויף א נאש, א סנעק. אבער קיין פת איז עס שוין נישט, קיין המוציא קען מען שוין נישט מאכן, מאכט מען בורא מיני מזונות.

הלכה ה — עיקר וטפל ביי חמשת המינים

זאגט די רמ"א ווייטער, במה דברים אמורים, אויף די זאך וואס מ'האט יעצט ג��רעדט וועגן דעים וואס מ'האט אריינגעמישט. דאס איז די כלל, כאילו די רמ"א האט ווי אזוי רופט מען דאס? אה, אה, אה. יא, פארשטייסטו? שטימט? יא, אויב מ'מאכט א מזונות'דיגע זופ אדער אזאנס זאך, איז עס מזונות. דאס איז די הלכה וואס שטייט דא, יא? שטימט? יא. סטאפ א רגע.

די רמ"א האט דא געזאגט, דאס איז די הלכה כאילו וואס זאגט, די וועלט רופט דאס די הלכה אז מצה, אז דגן חמשת המינים ווערט נישט קיין טפל. כאילו אפילו דו מאכסט אן אנדערע זאך און דו לייגסט אריין אין דעם קמח, ווערט עס בורא מיני מזונות. זייער גוט. אבער די רמ"א גייט זאגן יעצט די תנאי דערפון. די רמ"א זאגט אזא תבשיל וואס האט אביסל חמשת מינים, דאן קומט יעצט א בורא מיני מזונות. הגם די תבשיל אליין וואלט מען וועלן לכאורה געזאגט מאכן א שהכל, למשל א זופ וואס איז געמאכט פון, איך ווייס, געווענליך מיט וואסער און מיט פלייש און זאכן וואס איז שהכל, א טשאלנט. אבער ווייל מ'הייבט אן אריינלייגן דערין קניידלעך מיט זאכן, א לאקשן ווערט עס א גרשן, און די טשאלנט ווערט עס א מזונות.

וזהו שאמרו אם היה עושה מין חשוב עליו לא יוצא טפלה, אז די מין פון די חמשת מינים, דאס הייסט די בארלי וואס ער לייגט אריין אין די טשאלנט איז זייער וויכטיג, ס'איז אן עיקר פון די טשאלנט. **אבל אם היה מין חמשת**

מינים שעירב טפלה, ס'איז נאר א טפל, מ'האט עס נאר אריינגעלייגט אלס א טפל, אלס א זייטיגע, נישט קיין מעין אינגרידיענט. דאס איז וואס טפל טייטשט, **אינו מברך אלא על העיקר**, מאכט מען אויף די עיקר, אויף דאס וואס די עיקר וואלט געווען, **והוא למשל שהכל**, אויב די עיקר איז וואסער און פלייש, **ופוטר את הטפלה**.

זאגט די רמ"א, **וזה כלל בברכות**, דאס איז א כלל נישט נאר אין די ספעציפישע זאך פון בורא מיני מזונות וואס מ'לייגט אריין אין א תבשיל, נאר ס'איז א כלל כללי, **אז כל שיש עיקר ועמו טפלה**, ווען מ'עסט א זאך וואס דאס איז די עיקר אכילה, און מיט די עיקר אכילה קומט מיט א טפלה, **מברך על העיקר**, מאכט מען די ברכה אויף די עיקר זאך וואס מ'עסט, **ופוטר את הטפלה**. ער גייט שוין מסביר זיין. **בין שאוכל הטפלה מעורבת עם העיקר**, סיי אויב ער עסט ביידע אויף איין מאל, די טפל און די עיקר זענען געמישט ווי א סענדוויטש. ס'איז געווארן, אפילו מער ווי א סענדוויטש, ס'איז אלעס געווען מער פריער די טייג, ס'איז צוזאמגעמישט, ס'איז געווארן איין געקעכץ. **בין שאינו מעורב**, אפילו אויב ער עסט עס אן עקסטערע זאך. אינגאנצן נישט. אפילו נישט קיין סענדוויטש, אפילו מ'עסט עס אינגאנצן עקסטער, די עולם כאפט נישט. איך ווייס נישט, דאס איז דער חילוק. איך ווייס אפילו נישט קיין איין זאך וואס איז מסביר פארוואס. פארשידענע תירוצים וואס מ'האט, אבער אזוי דאך, יא? אפילו ס'איז אינגאנצן נישט מעורב.

הלכה ו — טפלה מעורבת: וואס הייסט "טפל"?

איז דער רמב"ם זאגט, **"תפלה המעורבת"**. וואס טייטש א תפלה וואס איז צאמגעמישט? זאגט דער רמב"ם, **"לפת או כרוב שבישלן, ומעט קמח של חמשת המינין נתן לתוכן כדי לדבקן"**. א מענטש האט געקאכט מערן אדער קרויט, ער האט אריינגעלייגט קמח של חמשת המינין, אבער די סיבה פארוואס ער האט עס אריינגעלייגט איז **"כדי לדבקן"**, ס'איז צו מאכן אז ס'זאל זיין געדיכט, ס'זאל קלעבן, ס'זאל זיין... ער האט עס נאר געלייגט פאר די טעקסטשור. **"אינו מברך עליו בורא מיני מזונות, שהלפת הוא העיקר, והקמח טפל לו"**. ער מאכט נישט קיין בורא מיני מזונות, ווייל די לפת איז די עיקר, די זאך וואס ער האט געקאכט, די לעטשא, וואטעווער ס'איז, איז די עיקר, און די קמח איז טפל. אזוויי מיר זאגן, מ'לייגט עס אסאך מאל אריין פאר טעקסטשור, אז ס'זאל זיין אביסל הארטליך. ער וויל נישט דא עסן קמח, ער וויל עסן לפת, און די קמח דינט אים דא פאר זיין...

זייער גוט. דאס איז ווייל די פוסקים זענען מענטשן זייער צעמישט וועגן דעם. אבער דער תירוץ איז זייער פשוט. פרעגסט א מענטש, דו ווילסט עסן אביסל מזונות יעצט? ניין, דו ווילסט עסן וועדזשטעבלס. א גוטע וועדזשטעבל קומט מיט אביסל קמח. אבער ביי די טשאלנט, למשל, פרעגסט אים, וואס ווילסטו עסן? ער וויל עסן א טשאלנט. וואס איז טשאלנט געמאכט פון? אביסל קמח, אביסל דאס, אביסל יענץ. ס'איז אנדערש, רייט?

רייט. לאמיר זאגן למשל, א מענטש עסט א סעלעד, און ס'איז דא דארט אביסל קרוטאנס. ער וויל יעצט עסן א סעלעד טאקע, ווייל געוועהנליך א מענטש עסט א סעלעד ווייל ער וויל נישט עסן קיין קארבס, ווייל ס'איז געזונט און דאס. און מענטשן האלטן אז א סעלעד וואס האט אן אביסל... א קליין שטיקל ברויט, ער האט צוגעגעבן טעם. אקעי, לאמיר זאגן ס'שטייט דא טעם. אבער לאמיר זאגן, ס'איז א טפל. וואס טייטש טפל? לאמיר זען. אקעי, מ'גייט שוין זען.

דער רמב"ם'ס הגדרה פון טפל

אה, **"שכל מה שמערבין אותו"**, זאגט דער רמב"ם אזוי, יא, קלאר. **"שכל מה שמערבין אותו כדי לדבק, או כדי ליתן ריח, או כדי לצבוע את התבשיל, הרי הוא טפל. אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובת, הרי הוא עיקר"**. דאס מיינט ממש טפל. אבער אויב מ'האט עס אריינגעמישט כדי צו געבן א טעם, איז דאס יא די עיקר. איך מיין אז נאך אלץ... לפיכך, איז דער רמב"ם מסביר, וואס טייטש אריינגעלייגט כדי צו געבן א טעם? דבשה מבשל עשוי, א האניק וואס מ'קאכט.

וואס נאך? חלב חיטה. מ'לייגט אריין דארטן עפעס אזא... אלמאנד מילק, אזא זאך.

Speaker 2:

ניין, פון די חיטה.

Speaker 1:

חלב חיטה.

Speaker 2:

מ'לייגט פעטס פון די חיטה קען זיין. אבער ס'איז דא אזא פארט פון די חיטה.

Speaker 1:

ניין, ס'איז א מעל אדער ס'איז א געטראנק ארט?

Speaker 2:

ס'איז נישט קיין געטראנק, ס'איז א געטראנק ארט.

דיון אין הלכות עיקר וטפל — דג מליח, סאלאד מיט קרוטאנס, און די גדרים פון "ליתן טעם"

המשך הלכה פון תערובות — דוגמא פון דבש מיט חלב חיטה

Speaker 1: אבער איך מיין אז נאך אלעם, לאמיר שוין זען. לפיכך, זאגט דער רמב"ם, וואס טייטש אריינגעלייגט כדי צו געבן א טעם? **מיני דבש שמבשלים אותם, ונותנים בהם חלב חיטה** — האניג וואס מ'קאכט, מ'לייגט אריין אזא... אלמאנד מילק, אזא זאך? ניין, פון די חיטה, מ'לייגט פעטס פון די חיטה, כ'ווייס נישט וועלכע פארט פון די חיטה.

Speaker 2: ניין, ס'איז א מעל, אדער ס'איז א געטראנקעקטס?

Speaker 1: אה, א סארט מעל לייגט מען אריין, אבער מ'לייגט עס אריין כדי לדבק. איך מיין אז ס'איז אפשר א נאסע זאך, איך ווייס נישט וואס דער טייטש.

Speaker 2: ניין, פארקערט, לכאורה דבש איז גענוג... מ'וויל מאכן די דבש זאל זיין הארטער, מ'וויל מאכן דערפון למשל קוקיס. לייגט מען אריין א סארט... בקיצור, אנשטאט עסן האניג, דבש איז צו סאפט, ס'איז שווער צו עסן האניג. מאכט מען אים אזא... ס'איז דא א האניג קוקי, אזא זאך. מ'לייגט אריין ווייניג, ס'זאל זיין א קוקי.

Speaker 1: איר מיינט צו זאגן מ'מאכט פון דעם א קענדי.

Speaker 2: א קענדי וואס מ'מאכט אזוי לדבק. **אינו מברך עליו בורא מיני מזונות, נאר שהכל, שהדבש הוא העיקר** — די דבש איז דער עיקר.

חידוש אין פארשטייין "ליתן טעם"

Speaker 2: סאו ווען ס'שטייט דא **"אבל אם עירב כדי ליתן טעם והוא הרוב הרי הוא עיקר"**, מיינט ער נישט אז אויב ס'געט סתם א טעם ווערט עס דער עיקר. ס'טייטש, ווען איך קום צוריק צו די סאלאד, ווייל דער רמב"ם האט געזאגט **"כדי לדבק או כדי ליתן צבע או תפשין"**, און די אנדערע איז **"ליתן טעם"**. אבער די דוגמא פון "ליתן טעם" איז ווען דאס איז די עיקר טעם וואס ער וויל. אבער איך קום צוריק צו מיין סאלאד, די עיקר טעם אין די סאלאד איז נישט די פאר שטיקלעך ברויט קראטאנס וואס מ'לייגט אריין. ס'געבט א געוויסע... ס'געבט א קריספ, ס'געבט א געוויסע טעם.

אבער ניין, ניין, ער זאגט אז דער רמב"ם זאגט "טפל", זאגט ער ממש גארנישט פאר טעם. ער זאגט נאר קלעבן, ריח און תפשין, וואס דאס זענען ממש טפל. איינער לייגט אריין אביסל פון א געוויסע קאליר צו געבן א קאליר, וואס איז זיכער א... אבער ער זאגט דא נישט ווען ס'האט צוויי טעמים. און נאכדעם די האניג זאך, פילט מען בכלל נישט קיין חיטה, מ'פילט האניג, נאר האניג.

נו, סאו וואס טייטש "הרי הוא עיקר"? **ערב כדי ליתן טעם בתערובת הרי הוא עיקר** — איך מיין אז ס'איז נישט מערב. איז דאס דיקא ווייל דו האסט עס אריינגעלייגט צו געבן א טעם. איך מיין דאס איז נאר למשל עפעס וואס

האט א... ס'קען זיין לויט די רמב"ם, עניטינג וואס האט א לעמאן פלעיווער, מען דארף מאכן... איך מיין מיט עכטע אונז, סתם איז א דזשוי הייסט קיין עכטע. אבער די האניג קוקי וואס מען מאכט, אוודאי דער טעם דערפון איז די האניג. ס'איז נישט קיין חילוק, אבער וואס... אבער איינער מאכט מזונות איז נישט קיין פראבלעם, די עיקר איז עניוועיס די מזונות, נישט ביי האניג קוקי.

Speaker 1: אויך זאג, מען מאכט נישט בורא מיני מזונות.

Speaker 2: אוודאי מאכט מען בורא מיני מזונות.

Speaker 1: ניין, דאך אמאל. וואס איז די דביק?

Speaker 2: יא, זייער גוט. נאכאמאל, לאמיר דאס איז קיין שאלה, ווייל דא פילט מען ממש נאר די האניג. אבער ווען דער רמב"ם זאגט **ערב כדי ליתן טעם בתערובת**... איז א זאך וואס האט מערערע טעמים אזוי... ס'איז נישט א שאלה...

דער יסוד פון עיקר וטפל — נישט צוויי ברכות

Speaker 2: לאמיר פארשטיין וועלכע שאלה רעדט מען פון דא? מען רעדט נישט פון א שאלה צו מען זאל מאכן צוויי ברכות. ס'איז נישט פון א שאלה. ווייסט אז די שאלה איז דא? איז עפעס אנדערש. ווען עס איז מעורב, מען קען נישט מאכן צוויי ברכות אויף א דבר מעורב. מען קען נאר מאכן איין ברכה דערויף. די איידיע פון מאכן צוויי ברכות אויף איין זאך איז... נישט קיין וועג. נישט דער רמב"ם רעדט אינדערהיים. ער מאכט איין ברכה.

יעצט וואס א ברכה מאכט מען אויף די עיקר און נישט אויף די תפל. יעצט קמח אדער דגן איז אלעמאל די עיקר. פארוואס איז אלעמאל די עיקר? ווייל ער איז דאך א קוקי! וואס איז ער א קוקי? ער איז קיין האניג! מ'איז געווארן צו עסן א געצא! מ'מזן! פאר דעם האט זיך מזונות! ער מאכט א קעניג א קגל, די אלע זאכן, זענען די מזונות די עיקר, און ער לייגט די אנדערע זאכן זענען תפל... דאס איז די הלכה וואס עס שטייט דאן! אזוי איז אויך אנגעוומען די פוסקים אלעמאל! די סאלארד ווערט אויף אזעלכע פאני זאכן וואס זענען נישט עכט מעורך! אזוי ווי די סאלארד וואס דו זאגסט, דו ווילסט וויסן אז די קרוטאן צו לייגט אין די סאלארד ווערט נישט די עיקר! איך הער!

דיגרעסיע: טשאקאלעד מיט טייג — קעיק קעגן קענדי

Speaker 1: אדער... ניי, איז א ביסל קאמפליצירט למשל, ווייל טשאקאלעד מיט טייג איז עפעס וואס מ'עסט יעדן טאג! אמאל הייסט עס טשאקאלעד טשיפ קוקיס, און אמאל הייסט עס טשאקאלעד וואס אינעווייניגען קאהט אזא שטיקל ברעסל! יא? ס'ענען ביידע טשאקאלעד! און דאס הייסט א שהכל ווייל ס'איז טשאקאלעד, וואס האט א פילונג. וואס איז די פראבלעם? ווייל א מענטש וואס זייער א קאקאוש קעיק האט כמעט נאר ליב די טשאקאלעד, happens to be אז דאס איז די סדר אייך ווייסן איך זאג.

Speaker 2: ניין, ניין, ניין. איז די חיים מאדן, מען רעדט פון דעם מענטש, נישט קיין דינעם וואס דער מענטש האט ליב. א קאקאוש קעיק איז א קעיק וואס דא שאלה, א קעיק איז נישט קיין קענדי. ס'איז דארט א זאך ווי, א מענטש וויל עסן פאסט וואס איז א ביסל זיסער. נאכמיטאג אנשטאט עסן פת געשמירט מיט פוטער, וויל ער אביסל זיסער און ער וויל עס עסן מיט טיי. אבער ס'איז דא אזויפיל זאכן וואס מ'געבט דיר א נאש, מ'האט ליב טשאקאלאד, אבער ס'איז א טשאקאלאד וואס איז אפשר צו זיס, לייגט מען אריין דערין אביסל... עס האט מער לחה, עס איז א גוועיסע באלאנס.

נאכאמאל, איך זע נישט וואס דער מענטש וויל, ער וויל נישט די שאלה. וואס ער עסט איז א קוקי אדער א קעיק. א קעיק איז א מזונות. ער וויל עסן מזונות, איז מעיקר איז א מזונות. אפשר ביסטו גערעכט אז די טשאקאלאד וואס מ'לייגט אריין דערין, א קליין קוקי'סל, אביסל א קראנטש, איך ווייס וואס, די זעלבע שאלה ווי די סאלאט. איך ווייס נישט אויב ס'ווערט א טפל, אויב ס'ווערט א מזונות. איך הער, איך קען מיך טראכטן, ס'איז נישט קיין קוקי. קענסט זאגן? איך ווייס נישט.

חזרה צו די רמב"ם — די גדרים פון טפל און עיקר

Speaker 2: וואס איך זאג נאר איז, אז דער רמב"ם האט אונז געגעבן צוויי אפציעס. אדער... ניין, דער רמב"ם זאגט אז ס'איז ממש א טפל, אדער וואס איז א תערובת, וואס איז ממש א עיקר, אזוווי די דבש. ער זאגט נישט וואס איז מיט די דריי טעמים. ער האט יא געזאגט, ער האט יא געזאגט **"לפת מקריב שבישלו וערב בו קמח"**, ניין, פארקערט. אבער די אנדערע זייט פון דעם, **די תבשיל שנתן בו... תבשיל שערב בו אחד מחמשת המינים**, וואס די זעלבע לפת וואס מ'לייגט אריין נישט פאר לדבקו נאר פאר לטעמו, מאכט מען א מזונות. ער האט יא געזאגט דאס. ער האט יא געזאגט די הלכה. אבער ס'זעט אויס אז נאר חמשת המינים איז די הלכה אזוי, ווען ס'איז א דוגמא מיט שהכל איז אנדערש. איז דאס די ענין וועגן ס'איז מזונות, ווייל מזונות איז א חשוב'ע זאך? אזוי איז אנגענומען. דער רמב"ם זאגט עס נישט. דאס איז קלאר. אין רמב"ם שטייט נישט דאס, קלאר. ס'זעט אויס אז נישט צו מאכן בורא מיני מזונות איז נאר ווען ס'איז די צור פון די וואס, ווען ער האט נאר געלייגט די מעל עס צו געבן עפעס... ס'שטייט נישט אין רמב"ם קלאר די הלכה.

הלכה ז: טפלה שאינה מעורבת — דג מליח מיט פת

Speaker 2: אקעי, לאמיר גיין ווייטער. לאמיר נעמען וועגן טפל. יא? **כיצד הטפל אינו מרובה** — וויאזוי קען זיין עיקר וטפל ווען ס'איז נישט געקאכט צוזאמען? אין די אוכל איז דא א שאלה פון עסן און טפל. ער זאגט טפל, טפלה, איך ווייס נישט צו ס'איז די זעלבע זאך, אדער... טפלה איז א גאנצע טפל און עיקר. די ווארט טפל זאגט ער נישט, ער זאגט טפלה. איך זאג סתם, איך ווייס נישט.

אקעי, **כיצד טפלה שאינה מירקות**? ער האלט אז ביי די עסן קומט א לשון נקבה, איך ווייס נישט.

Speaker 1: ניין, טפלה איז לשון המשנה.

Speaker 2: **כל שהוא עיקר**, אונז זענען צוגעוואוינט צו זאגן טפל. מ'דארף קוקן אין די דיקשינעריס וואס די חילוק איז, אפשר איז עס עפעס אנדערש. **כיצד טפלה שאינה מירקות**? אפשר טפלה איז לשון טבילה, אזוי ווי א זאך וואס מ'טונקט איין?

Speaker 1: ניין, ניין. טפל, טפל. טפל בלשון נקבה.

דער רמב"ם'ס דוגמא

Speaker 2: **הרשאי צריך לאכול דג מליח** – א מענטש איז צריך. ס'ווענדט זיך אין די לשון, הרשאי צריך, הרשאי אוכל. צריך.

Speaker 1: ניין, ניין, ער לייגט עס אראפ אזוי ווייל ס'איז גוט.

Speaker 2: ניין, די צריך איז מסביר די טפלה.

Speaker 1: ניין, ניין. ער וויל בעיקר וויל ער עסן די דג מליח, אבער ס'איז אים זייער שווער צו עסן די דג מליח אליין, עסט ער עס מיט א קרעקער, מיט א ברויט, **כדי שלא יזיק המלוח גרונו**. וואס מיינט שלא יזיק? ס'מיינט נישט געשמאק. ס'מיינט אז ס'איז צו שארף, שווער פאר זיין האלדז. ס'איז נישט טאקע נישט געשמאק.

Speaker 2: איך מיין ער מיינט נישט געשמאק. ווען א מענטש עסט א סיי וועלכע שארפע זאך, ער האט דאך פשוט ליב די שארפע טעם. ס'איז דאך זיכער, מחמת וואס ס'איז שארף וועט עס זיכער אווערפאווערן די טעם פון די ברויט. ער וויל נישט יעצט עסן ברויט, ער וויל עסן די דג מליח, א הערינג. איך זאג, אבער ס'איז אייביג אזוי, ווען א מענטש עסט א זאך וואס האט א שטארקע טעם און ער עסט מיט מיט דעם עפעס, איז דאך פשוט ווייל ער וויל עסן די זאך. אזוי ווי די חרוסת פון די מרור, ער נעמט די פת אראפצונעמען די שארפקייט, ער זאל קענען עסן. יא, ס'זאל קענען אראפגליטשן גרינגער.

המברך על המליח – מאכן מיר א ברכה אויף די מליח, אויף די שטיקל פיש וואס איך וויל עסן, ווייל דאס איז די עיקר. **פוטר את הפת** – און מיט דעם פת האט ער פוטר געווען, און ער דארף נישט מאכן קיין ברכה אויף די פת עקסטער. **וכן כל כיוצא בזה**.

אנווענדונג אויף סאלאד מיט קרוטאנס

Speaker 2: איך טראכט אז דיין קעיס פון די סעלעד קען זיין די זעלבע זאך, ווייל ער וויל עסן לעטוס, אבער ס'איז אים נישט געשמאק לעטוס אליינס, ס'האט נישט קיין שום קראנטש, לייגט ער אריין אביסל קראנטש. איך זע נישט פארוואס מ'קען נישט דאס אויך זאגן.

Speaker 1: ס'איז נישט לדבק, ס'איז נישט לדבק. דאס איז אפילו נישט מעורב, אפילו נישט מעורב.

Speaker 2: דאס איז א זאך וואס ער וויל נישט יעצט עסן קוקי, ער עסט נישט קיין קרוטאנס יעצט, ער עסט א סאלאד. ס'איז נישט געשמאק צו עסן סאלאד אז ס'איז צו סאפט, לייגט מען אריין עפעס א זאך וואס געבט א קראנטש. אזוויוי די מליח, איך זע נישט וואס ס'טוט זאלציג, לייגט מען אריין עפעס וואס איז נישט זאלציג. וואס איז די גאנצע חילוק?

דיון: מהות פון "פוטר" — שאלת רשות אדער דאנק?

Speaker 1: איך וויל זיך שטעלן אויף די ווארט "פוטר". ס'איז דאך דא אויך פריער, "פוטר". אזוויוי מיט די ברכה פטר'סטו, פארוואס פעלט אויס די ווארט "פוטר"? פשט, דו מאכסט א ברכה אויף די עיקר.

Speaker 2: דו מאכסט נישט קיין ברכה. דו טארסט נישט עסן אן א ברכה.

Speaker 1: אה, דו עסט נאך אויף די אנדערע שטיקל. די אנדערע שטיקל כאפט זיך מיט אזוי. ס'ווערט יעצט קאנסידערט ווי עפעס א שטיקל מזונות, ווייל מ'עסט עס מיט די מזונות.

Speaker 2: ס'איז איין זאך, די ווארט "פוטר" מיינסטו צו זאגן לויט דעם הלכה אז יעדע זאך וואס מ'עסט דארף מען האבן א ברכה. אבער אויב וואלט מען געזאגט אז די עיקר איז דאנקען דעם אייבערשטן אויף די סעודה, ס'איז נאר דא עפעס א תנאי אין דעם אז מ'זאל מאכן א ברכה, אויף יעדע זאך זאל מען האבן די ברכה מיוחדת.

Speaker 1: ניין, איך זאג אז די ווארט "פוטר" בפשטות ליגט אזוויוי דו זאגסט, אז ס'איז א פשט אז אויף יעדע זאך דארף מען אזוויוי א שאלת רשות, בעטן רשות פון אייבערשטן צו עסן. דו האסט נישט קיין רעכט. די בונדלעך האסטו א רעכט, אבער וואס איז מיט די באר ליולע פארקערט? ס'כאפט זיך מיט. אבער בפשטות וואלט מען געזאגט אז מ'מאכט א ברכה אויף די אייבערשטער פאר די עסן, ס'איז נאר דא אז ס'איז א שיינקייט פון די ברכה, אזוויוי מ'זאל זאגן יעדע מין בקשה וואס מ'דארף, זאל מען אויך זאגן א ספעציפישע ברכה אויף די סארט עסן.

Speaker 2: ווייט, ווייט, יו'ר עסקינג א דיפערענט קוועסטשן. ניין, באט לאמיר פארטראכטן איין מינוט. דו רעדסט צוויי אנדערע זאכן. קודם כל, האבן מיר געלערנט אז ברכה אחרונה איז מער אויף צו דאנקען דעם אייבערשטן. ברכה ראשונה איז יא אזוויוי א שאלת רשות, אזוויוי מיר האבן געלערנט אין פרק א'. אבער צווייטנס, דו רעדסט פון צוויי שאלות. דו רעדסט פארוואס זאל נישט יוצא זיין מיט די אנדערע ברכה. אבער די ענטפער איז נאר ווען ער מאכט א ברכה כללות'דיג, יא? אויב ס'איז אמת איז טאקע דאס די הלכה, מיר וועלן גיין זען. אויב ער זאגט "שהכל נהיה בדברו", קענסטו זאגן אז די שהכל גייט אויף אלעס. אבער ווען ער מאכט נאר מזונות, האט ער נישט געמאכט קיין אדמה. אדמה איז נישט קיין מזונות.

Speaker 1: ניין, איך זאג אז די עיקר ענין איז אז איך נעם רשות צו עסן פון די אייבערשטער'ס עסן. די אופן וויאזוי מ'טוט עס איז אז מ'זאל עס זאגן אויף א ספעציפישע עסן. אבער אויב ער האט ער געמאכט צו ספעציפיש, האט ער נישט גערעדט וועגן דעם בכלל.

Speaker 2: ניין, אבער אפילו ווען ער האט געזאגט ספעציפיש, האסטו נישט געמיינט איך האב געמאכט מיט'ן אייבערשטן א בורא פרי האדמה. איך האב גערעדט צום אייבערשטן וועגן טאמעיטאס, ממילא קען איך נישט עסן פאטעיטאס? ניין, איך האב געדאנקט דעם אייבערשטן אויף עסן.

Speaker 1: ניין, עס איז דא א תקנה מיר זאלן דערמאנען די געוויסע מיני עסן.

ברכות פרטיות און כללות, צורת הפת, און פת הבאה בכיסנין

דיסקוסיע: קען א ברכה פרטית פטר'ן אנדערע מינים?

Speaker 1: אקעי, אבער דו נעמסט רשות פאר אן איינדיג. די חכמים האבן געזאגט, די אופן וויאזוי מ'זאל עס טון איז מ'זאל עס זאגן אויף ספעציפישע עסן.

Speaker 2: ניין, אבער איבער דעם וואס דו האסט עס געמאכט צו ספעציפיש, האסטו נישט גערעדט וועגן די עסן בכלל.

Speaker 1: ניין, אבער אפילו ווען דו האסט געזאגט ספעציפיש, האסטו נישט געמיינט... איך האב געמאכט מיט'ן אייבערשטן "בורא פרי האדמה". איך האב גערעדט מיט'ן אייבערשטן וועגן טאמעיטאס, און ממילא קען איך נישט עסן פאטעיטאס?

Speaker 2: ניין, איך האב געדאנקט דעם אייבערשטן אויף עסן.

Speaker 1: ניין, דו פארשטייסט נישט די נקודה. ס'איז דא א תקנה אז מ'זאל דערמאנען די געוויסע מיני עסן.

Speaker 2: נישט ריכטיג, נישט ריכטיג. אזוי זאג איך. אזוי זאג איך. אז יא, די עיקר עסן וואס איך וויל יעצט עסן איז דאך די טאמעיטא, אז די אנדערע איז אויך גוט. אבער פוטר איז די שטאט אז ס'האט גע'פטר'ט. די ברכה גייט דאך אויף יענץ.

Speaker 1: לייג עס אויס. אויב דו וואלסט געמאכט די מער כללות'דיגע ברכה, וואלסטו געווען גערעכט. אויב דו מאכסט די מער פרטות'דיגע ברכה, איז נישטא קיין וועג צו לערנען דיין פשט.

Speaker 2: לאמיר זאגן אז ס'איז נישט מעכב. ס'וואלט נישט געווען מעכב צו מאכן די מער כללות'דיגע.

Speaker 1: אמת. אבער יעצט אז דו האסט יא געטון, האסטו נישט קיין וועג וויאזוי ס'זאל גיין די בקשת רשות, וואס דו ווילסט עס רופן, אויף די...

Speaker 2: דו מיינסט צו זאגן אז די שהכל איז טאקע נישט די ברכה, ס'איז דאך פשוט...

Speaker 1: ניין, איך זאג אז דו האסט געדאנקט דעם אייבערשטן אויף די עסן.

Speaker 2: ניין, דו האסט נישט געדאנקט. דו האסט גערעדט וועגן... דו האסט דערמאנט די סוג פון עסן. דו האסט געזאגט "וועדזשטעבל", און דו האסט געזאגט "קענדי". וואס קומט אריין די קענדי מיט די וועדזשטעבל?

משל פון קענדי און עפל

Speaker 2: איך גיי צו דיין טאטן אין דער היים, און ער לאזט נישט נעמען פון די שאנק אן רשות. איך זאג אים, "איך קען נעמען א קענדי?" און איך נעם אן עפל. ס'האט נישט קיין שייכות. אויב איך וואלט געזאגט, "איך קען נעמען צו עסן?", וואלסטו געווען גערעכט. אבער איך האב געזאגט, "איך נעם א קענדי". דארף איך קענען זאגן, "טאטי, אוודאי האב איך געמיינט צו נעמען א הערינג, און מיט הערינג קומט דאך קרעקערס. האסטו דאך אוודאי דאס געמיינט."

Speaker 1: אקעי, נו פראבלעם.

דער חילוק צווישן כללות און פרטות אין ברכות

Speaker 1: ס'איז טאקע אביסל אינטערעסאנט, איך מיין, ווייל ווען דער רמב"ם וואלט געמאכט ברכות, וואלט ער ריפלעיסט גאנץ הלכות ברכות מיט איין ברכה. מ'דארף נישט יעצט שפעקולירן.

Speaker 2: ניין, איך זאג אז ס'איז דא עפעס א שיינקייט פון מאכן א ברכה אויף יעדע מין עקסטער. אבער דאס וואס ס'ברענגט אריין אז מ'זאל נישט זיין עפעס אן אופן פון... דאס איז טאקע בעצם שהכל. שהכל איז טאקע די ברכה כללות. אבער יעצט רעדט מען דאך פון די ברכה פרטות. די חידוש איז דאך אז די פרטות קען פטר'ן אן אנדערע פרטות, נישט אז די כללות קען פטר'ן די פרטות. דאס איז פשוט, אמת.

Speaker 1: עס זעט מיר אויס אז ס'איז אביסל ענליך צו די זאך אז מ'דארף מתפלל זיין אויף יעדע מין בקשה. דער אייבערשטער האט ליב ספעציפיש ווען מען איז ספעציפיש. די רוב רוב'דיגע מענטשן האבן ליב, אזוי ווי אונז האבן געלערנט פריער אין די מענטשן. מענטשן זאגן, מאך מיר א שיינע קעמפעין. איינער, מאך מיר פונקטליך א גרינע... מענטשן פארשטייען נישט. מענטשן זענען, ווייס נאך וואו ס'גייט.

כלל און פרט אין לימוד

Speaker 1: כלל און פרט. די גאנצע לערנען רמב"ם, וואלט מען געקענט נאר לערנען די כלל פון די מצוות, און די חיים המצוות. ווייל זיין א מענטש, אפיר איך אויך צדיק ווייל תירושה. אדער נעקסטע הלכה. ווי עס ווייסט איך זאגט, דער אייבערשטער האט געמאכט טאקע די גאנץ וועלט, אבער נישט דער שטיקל ברויט. ווייל א שראקל אים בדברו. אפשר, מענטשן כאפן נישט לעבן אזוי. וויל מיר טוען. אזוי דער א מיאוסישע נפת בקרקא. אדא, דא. איינס פאר דעם. א פאס.

הלכה ח: פת שנתפררה — צורת הפת און כזית

Speaker 1: יעצט האבן עס געלערנט פאס עס אויסט הפטא. און זיי האבן שטודירט די ווארט פאס. פאס מיינט ברויט, בייז פאס מיינט אויך עפעס א מיען צו ברעקלען, אדער צו שטיקלען. זאכע. איינער וואס האט געסליסט מיינע שטיקלען. עס האט געמאכט פון די פאס, אזוי, איב יישר, וועפעס יוסט פון כזי אייעס, אויב יעדע שטיקל איז גרויס א כזי אייעס, עושר נקרש אין פאסט ולוינער שטאנעט צו דער עשה, עס האט נאכאלט די צעירות פאסט, מברוך ולויב תחילת המוציא, כ'מושט דאך ווייסט איינער געמאכט א... א... וויס הייסט עס א... פרענטש טאיסט?

Speaker 2: יא?

שאלה אויף חלה קוגל

Speaker 1: ס'איז טאקע, עס האט אייער מיט נאך זאכן ארויפגעלייגט, אבער יעדע שטיקל איז א גרויסע שטיקל ברויט... די ראמפ איז צווויי זייט? מ'וועגט עס וואס מ'האט צעברעקלט ברויט, און מ'זעהט עס מער נישט, ס'ליגט עס אין די אייער, די אייער וואס האט אין זיך ברויט... דאס איז די צוויי... ס'איז די רב' מען זאגט אז... כדי נישט צו מאכן א מוצאות, עס דארף אוועגגייןביידע פרענאס. ס'איז צייער נישט זיין כזיות, און צייער נישט אויסזעהן ווי פאסט. איך מען עס איז פשוט, אז איימאל איז דא א שטיקל א כזית, זעהסט א צורת פאסט. ווייל עס זעהסט דא א שטיקל, האסט מען פארהאלט מיט א שטיקל פאסט. ס'קען זיין. אבער עס איז עס אנגעהויבן צו רעדן, וואס טייש צורת פאסט פאר א גוט יאר? ס'איז דא א פאסט. מען מאכט א חלה קוגל. אבער וועלכע ברכה מאכט מען אויף חלה קוגל?

Speaker 2: מען מאכט א חלה קוגל?

Speaker 1: איך ווי... דאס הייסט א צורת פאסט.

Speaker 2: איך ווייס, איך ווייס, אבער ס'איז נישט קיין כזית.

Speaker 1: איך פרעג נאר אויב די חלה קוגל שטיקלעך זענען כזית.

Speaker 2: ניין, אבער די שטיקלעך זענען נישט קיין כזית. איך מיין די שטיקלעך, פון אנהייב האט עס געהאט א סלייס, יעצט איז עס געווארן איין סלייס פון אלף ביז תיוו.

Speaker 1: איך מיין אז ס'האט נישט קיין צורת הפת. וואס איז צורת הפת? ס'זעט נישט אויס ווי פת, ס'זעט אויס ווי חלה קוגל.

Speaker 2: איך ווייס נישט וואס דו מיינסט פת.

שאלה אויף מצה

Speaker 1: איך קען פרעגן, די נעקסטע שטיקל גייט אונז אויסזאגן וועלכע הלכה. זאגט דער רמב"ם. פת עפעס דארף... איך קען פרעגן אן אנדערע שאלה: פארוואס מאכן מיר המוציא אויף מצה? מצה האט דאך זיכער נישט קיין צורת הפת.

Speaker 2: מצה האט נישט קיין צורת הפת? פארוואס נישט? מ'מאכט המוציא אויף מצה.

הלכה ט: עיסה שנאפית בקרקע — ברויט געבאקן אין דער ערד

Speaker 1: ווייטער, זאגט דער רמב"ם נאך א הלכה וועגן צורת הפת. ס'איז דא נאך א סארט זאך וואס האט נישט קיין צורת הפת. זאגט דער רמב"ם, אה, די ערשטע הלכה איז אויב ס'איז שוין געווען פת, און יעצט מאכן מיר פון עפעס א נייע זאך. און דא איז דא א זאך וואס האט בכלל לכתחילה נישט קיין צורת הפת. דאס איז מיר זייער אינטערעסאנט. ווייל, לאמיר זען די הלכה אינעווייניג.

די ווערטער פון דער רמב"ם

Speaker 1: **"עיסה שנאפית בקרקע, כמו שהערביים שוכני המדבריות אופין".** אזוי ווי די אראבער וואס וואוינען אין די מדבריות, איך מיין מ'רופט זיי היינט די בעדואינער, באקן זיי ברויט. ווייסטו וויאזוי זיי באקן זייער ברויט? זיי מאכן א שטיקל גרוב אין די קרקע, יא, און זיי לייגן אריין גחלים אין די גרוב אין די קרקע, און מ'לייגט דארטן אריין א שטיקל טייג, איך מיין מער זייער א סאפט שטיקל טייג, אזא כמעט גיסעדיגע שטיקל טייג, און ס'ווערט דערפון אזא גרויסע רונדיגע... איך מיין היינט רופט מען עס טאנדורי ברעד. ס'איז ענליך צו די ברעד וואס די גרוזינער, בוכארישע האבן. אזא פיטא.

Speaker 2: אזא... נישט עקזעקטלי. איך מיין אז א פיטא וואלט אפשר יא געהייסן צורת הפת, ניין?

Speaker 1: איך ווייס נישט, איך זאג וואס דער רמב"ם זאגט. **"ואין לה צורת פת, מברך עליה בתחילה..."**

Speaker 2: ניין, אונזער פיטא מאכט מען נישט בקרקע. אונזער פיטא איז אין די אויוון.

Speaker 1: אבער אריגינעל מאכט מען עס אין די ערד אזוי. די נישט צורת הפת איז נישט ווייל מ'האט עס געמאכט אין די קרקע, דאס איז סתם... פארדעם קומט עס אויס אזוי. **"ואין לה צורת פת, היוצא ממנה אין לו צורת פת, וזה דבר גדול..."**

Speaker 2: ר' יצחק זאגט א פיטא.

Speaker 1: איך בין נישט זיכער וויאזוי די עיסה זעט אויס, ווייל ס'זעט אויס ווי א פת. נישט די פיטא וואס מ'קויפט מיט די לאך, ס'איז אזא סטרעיט זאך אזא.

Speaker 2: רייט.

Speaker 1: **"מברך עליו בתחילה בורא מיני מזונות".** מאכן גלייך בורא מיני מזונות. בתחילה מיינט צו זאגן ברכה ראשונה, רייט?

דיסקוסיע: די אידן אין מדבר און די מן

Speaker 1: אבער ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל די אידן זענען געווען אין מדבר, און דער אייבערשטער זאגט זיי בכלל וואס ס'איז עסן. ווען ס'האט אויסגעקוקט זייער פת.

Speaker 2: אה, זיי האבן געהאט...

Speaker 1: דו קענסט נעמען א בעסערע קשיא אויף די מן. אבער די מן איז אן עקסטערע שאלה, וואס מ'האט געמאכט המוציא לחם מן השמים. אבער די גמרא זאגט אז ס'איז געווען... משה תיקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, אזוי ברענגט מען.

Speaker 2: רייט.

Speaker 1: אבער ס'זעט מען אז מ'האט געבענטשט. אבער ס'מיינט נישט אז ער האט געזאגט המוציא לחם מן השמים דעמאלטס. אבער מ'דארף טראכטן, ס'איז געווען "וטעמו כזרע גד וטעמו כצפיחית בדבש". סא צפיחית בדבש, אפשר דארף מען מאכן א שהכל, אזוויו אויף די האניג קוקיס וואס די ראם האט דא דערמאנט. אפשר צפיחית מיינט א קוקי, א מזונות קוקי מער. אבער בדבש, מיט נישט קיין עיקר, ס'איז דביקות. און די מן, העלא, מן איז נאר א דביקות, קען נישט זיין. די הייליגע מן.

Speaker 2: ניין, די מן אפשר איז געווען א זייער האניג'דיגע זאך. נאכאמאל, מ'זעט אז ס'דארף אנפילן, ס'דארף זיין אזויווי א...

Speaker 1: איך מיין אז צפיחית איז טייטש א קוקי, אזוי טייטשן מפרשים אויף על אתר, נבל הבאיערים.

Speaker 2: אקעי, צוריק.

Speaker 1: ניין, אבער איך מיין צו זאגן אז ס'איז געווען זייער... לאמיר זאגן אז מ'זאגט זיי, די ברויט וואס מ'באקט אין ארץ ישראל, דאס איז... די אידן וואס ווען זיי זענען אנגעקומען קיין ארץ ישראל האבן זיי זיך געזעצט גלייך לעבן די בעדואינס, און דאס איז געווען די ברויט וואס זיי האבן געגעסן יעדן טאג. און דאס איז אויטאמאטיש דאס איז די צורת הפת. דער אייבערשטער האט גערעדט פון דעם. דאס איז אויך נישט געווען אז די בעדואינס האבן געברענגט מיט מער קלארקייט.

קביעות סעודה מאכט עס פת

Speaker 1: **"ואם קבע עליה סעודה, הרי זה נעשה פת, ומברך המוציא לחם".** זייער גוט. סא אויב ער עסט... אנדערע זאכן האבן נישט געהאט די מעשה כדי ער זאל העלפן נישט קביעות סעודה. סא אויב ער עסט עס שבעת המינים בקרקע, זייער גוט. דאס איז א זאך, אויב מ'עסט עס בתור סנעק, איז עס נישט קיין ברויט, איז עס סתם א סנעק. אויב ער עסט עס בתור צורת הפת, וואס איז נישט... וכן ישראל... נאך א זאך.

Speaker 2: יא, לאמיר, לאמיר, לאמיר הערן, לאמיר הערן.

Speaker 1: וכן ישראל... די זעלבע זאך פת הבאה בכיסנין, יא, ישראל. דער רמ"א איז מסביר, וואס איז די טייטש? וכן איש שלשה בדבש, וכן איש שלשה בדבש.

Speaker 2: ניין, איך בין נאך אביסל פרי-אקיופייד מיט די איש שלשה בדבש בקרקע.

חידוש: דער בעדואין מאכט נישט אלעמאל המוציא

Speaker 1: איך האב געזען אינטערעסאנט, ווייל בעסיקלי ס'קומט אויס אז די פריערדיגע הלכה זאגט אזוי, אויב ביסטו היינט געפארן אויף א טריפ אין מדבר, און ווען עפעס א בעדואין האט דיר געגעבן א שטיקל פון זיין ברויט, איז עס נישט דיין פרייז בורא מיני מזונות. אבער אים קען מען זאגן אז דא לעבן שטאט, אז דער מענטש באקט אזוי, דער מענטש איז געווארן אזוי ווי א רב משוחרר מן המצוות, און אזוי באקט ער זיין ברויט, ער מאכט אזוי אן המוציא. אבער אפילו דער בעדואין, ווען ער עסט נישט בקביעות, מאכט ער נישט קיין ברכה אויף דעם, מאכט ער נישט קיין המוציא.

Speaker 2: דאס איז וואס די רבנים שואלים מן המצוות באקן, פארוואס זאלן זיי נישט מאכן אייביג א המוציא?

Speaker 1: אויב איז עס נישט אלעמאל קביעות סעודה, אזוי איז די הלכה. ס'שטייט נישט אין הי איש קובע סעודה. וואס איז אנדערש מיט דעם מין ברויט? איז אז ס'איז עפעס וואס אמאל איז עס ברויט און אמאל איז עס א סנעק. און דער מענטש מאכט זיין ברויט אויך באופן אז אמאל איז עס ברויט און אמאל איז עס א סנעק. ער מאכט פיצי בולקעלעך וואס איז סנעק סייז. באלד וועלן מיר רעדן, אפשר טאקע, אפשר טאקע, א ברויט האט א צורת ברויט, אן אריגינעלע צורת ברויט.

Speaker 2: פארוואס זאל א מענטש עסן דעם אראבישן ברויט אן קביעות סעודה?

Speaker 1: ווייל ס'איז נישט קיין ברויט, ס'איז א שוואכערע ברויט, אויך א ברויט.

דיסקוסיע: פיטא — ברויט אדער סנעק?

Speaker 2: לאמיר זאגן אז דאס איז פיטא. א מענטש גייט נישט סתם נאשן פיטא, אבער די זעלבע זאך פארוואס ער גייט נישט נאשן א שטיקל חלה, ווייל ס'איז אן ערנסטע סעודה, ס'מאכט זאט, ממילא איז...

Speaker 1: נישט אמת, פיטא איז א זאך וואס מען נאשט יא, און ברויט איז א זאך וואס מען נאשט נישט. אזוי שטייט עס אויס.

Speaker 2: אדיעמא זע, לאמיר זאגן, לכאורה מענטשן עסן נישט... לאמיר זאגן, אדיעמא זע, לאמיר זאגן ברויט איז די זאך וואס זעט אויס ווי א חלה, יא, די רעפטל ברויט וואס דו האסט. איך קען נישט קיינעם וואס נאשט עס, אקעי? מ'מאכט א סענדוויטש, אבער א סענדוויטש איז דאס אפשר א נייע זאך. אבער איך האב געזען איינער וואס ער גייט צו די שאנק און נעמט א שטיקל ברויט און ער עסט עס? ברויט איז א זאך, מ'זעצט זיך אוועק און מ'עסט. אזוי גייט עס.

Speaker 1: אדיעמא זע, די זעלבע סטעיטמענט וועגן א פיטא.

Speaker 2: ניין, נישט אמת. פיטא קומט אין אזעלכע קליינע פיטאס, און מ'לייגט אויף דעם, מ'טובל'ט אין די... וויאזוי עסטו עס? דו עסט עס. ס'איז נישט די זעלבע זאך. איך ווייס נישט די פראבלעם. ס'איז נישט אזוי קאמפליצירט.

Speaker 1: זאכן זענען אנדערש. זאכן זענען... די חלות זענען מער ענליך צו פת, אבער זיי זענען נאר מזונות. אקעי, לאמיר גיין ווייטער.

הלכה ט (המשך): פת הבאה בכיסנין

Speaker 1: **וכן עיסה שנילושה בדבש או שמן או חלב, האט מען געמאכט דערפון איינע פון די זאכן, מילך, האניג, או שאר מיני תבלין,**

פת הבאה בכיסנין, אורז, ומזונות ברויט

פת הבאה בכיסנין — המשך

עיסה שנילושה בדבש או שמן או חלב, או שערב בה מיני תבלין ואפאה

Speaker 1: ניין, נישט אמת. פיטא קומט אסאך אזעלכע קליינע פיטאס וואס מ'נוצט, מ'לייגט אריין אין די... מ'איז טובל אין די... וויאזוי הייסט עס? די חומוס און די זאכן. ס'איז נישט די זעלבע זאך. איך ווייס נישט די פראבלעם. ס'איז נישט אזוי קאמפליקעיטעד.

לאמיר גיין ווייטער. די זאכן זענען דאך יא מער ענליך צו פת, אבער זיי זענען מזונות. אקעי, לאמיר זען ווייטער.

וכן עיסה שנילושה בדבש או שמן או חלב, אז מ'האט געמאכט פון איינע פון די זאכן, מילך, האניג, **או שערב בה מיני תבלין ואפאה**, מ'האט אריינגעלייגט מיני תבלין ואפאה. דאס הייסט נישט דבש פריער, איך מיין וואס איז די אפיה? דאס איז דאך לכאורה ריכטיג. מיני תבלין ואפאה האט ער עס געבאקן. די טייטש איז, מ'האט שוין אריינגעלייגט טשאקאלאד, סינעמאן, וואטעווער, און מ'האט געמאכט אן אפיה. ניין, דבש מיינט אזוי ווי די אנדערע נוסח וואס זאגט אויס מיני אפיה, ס'טייטש אז מ'האט צוגעלייגט זאכן וואס מ'באקט.

איך וויל נאר זאגן, די גליק איז אז די ערשטע קעיס רעדט ער אז מ'האט אנשטאט וואסער געלייגט דבש. די צווייטע קעיס רעדט ער אז נישט אז מ'האט געטווישט די וואסער, נאר מ'האט געטווישט די קמח, מ'האט אריינגעלייגט אויך טשאקאלאד טשיפ קוקיס, איך ווייס נישט וואס. ניין, טשאקאלאד טשיפס, יא, א סארט אפיה.

Speaker 2: ניין, דו מיינסט צו זאגן אנדערש ווי די פריערדיגע דבש זאך?

Speaker 1: ניין, פריער האט מען גערעדט פון דבש ביז סעסעמי. איך זאג אז דא מיינט דבש אז די דבש איז אן ערוב, מ'האט אריינגעלייגט דבש אין די עיסה. די חילוק איז פון פריער, פריער האט מען אריינגעלייגט אין די האניג אביסל מעל. אבער די חילוק איז פון פריער, איך זאג נאר אז דא די צוויי קעיסעס, איך דארף טייטשן, איך דארף פארשטיין וואס טייטש אפיה, איך זאג דארט. אדער אז אנשטאט וואסער האט ער געלייגט מילך, אדער אז צו די קמח האט ער צוגעלייגט טשאקאלאד טשיפס און סינעמאנס.

וכן הנקרא פת הבאה בכיסנין. פארוואס הייסט עס אזוי? ווייל ס'איז אזא זיסע ברויט. אפילו שפת, אפילו ס'זעט אויס ווי א פת, **מברך עליו בורא מיני מזונות. ואם קבע סעודתו עליו, מברך המוציא.**

דער עיקר חילוק צווישן פת הבאה בכיסנין און רעגולערע פת

ס'איז דא איין זאך, אויב איז די עיקר ווארט וואס ס'איז נשתנה, ווייל דער רמ"א גייט דאך זאגן אזוי, אלע מיני פת, אויב מען עסט זיי מיט קביעות סעודה איז המוציא, און אויב מען עסט זיי ווי א נאש איז מזונות.

און דא איז א שאלה, איר פרעגט מיר וואס טוט זיך אויב א מענטש עסט יא פת באופן אראי? מען עסט נישט, ער איז נישט קיין נארמאלער מענטש. ער איז נישט קיין נארמאלער מענטש, ער זאל גיין צו א דאקטאר.

איך האב איינמאל געזען א איד פרעגן, איך פרעג דיך, וואס איז דער חילוק צווישן פת הבאה בכיסנין און א רעגולער פת? אז ס'האט עפעס אזא נאטור אין פת הבאה בכיסנין אז מען עסט עס אמאל ווי א נאש, און דאס נישט. אבער ס'איז אן אנדערע מין. איך ווייס נישט, אבער אוודאי איז עס אן אנדערע מין. ס'איז דא מענטשן, זיי גייען אין אפריקע, איך ווייס נישט, מענטשן האבן אנדערע מנהגים. מיר רעדן פון נארמאלע מענטשן וואס לערנען רמ"א.

איינער גייט ארויסקומען איבערמארגן מיט א געוויקטע סלייס ברויט וואס מען לייגט נאר צו אביסל זאלץ מיט האניג, און ס'וועט ארויסקומען א וועג אז ס'איז א גוטע סנעק ווייל ס'איז א גוטע קריספ. אגעין, היינט איז דא אויך, איך האב נישט קיין דעם פאר פת הבאה בכיסנין. אבער מען זעט, אבער ס'איז אן אנדערע מנהג, ס'איז דא פאני מענטשן. אבער אפילו נאכדעם וואס די וועלט איז פארדרייט, איז דא זאכן וואס מען זיצט און מען עסט, און ס'איז דא זאכן וואס זענען נאשערייען. ס'איז דא זאכן וואס אמאל די קאמפאני קומט ארויס, ווייסטו וואס? דאס גייען מיר מאכן פאר א נאש. למשל, א ברויט, ס'איז דא א געוויסע סארט ברויט וואס מען קויפט אין די סטאר, און ווען מען לייגט עס אריין אין אזא בעג, דעמאלט ווערט עס פת הבאה בכיסנין. אבער ווען דו קויפסט א לאנגע בעג, גיי אין געשעפט און דו זעסט, ס'אי�� דא א טאץ ברויט, ס'איז דא א לאנגע ברויט, יענץ איז די סארט זאכן וואס מען עסט. ס'איז צורת פת.

מארקעטינג און הלכה

און אויב איז דא אופן פרעצלס, מאכט מען א מזונות. עקזעקטלי, די זעלבע פת, די זעלבע וואן, מען שניידט עס אויף קליינע און מען לייגט עס אריין אין די פרעצל בעג, ווערט עס מזונות. וואס איז די פראבלעם? ס'איז נישט קיין מעטאפיזיקס דא, ס'איז מארקעטינג. ס'איז מארקעטינג, וויאזוי מען מארקעט עס. זאל זיין מארקעטינג. די תורה רעכנט זיך מיט מארקעטינג. א זאך וואס מארקעט זיך אלס ברויט, דארף מען מאכן המוציא און מזונות. א זאך וואס מארקעט זיך אלס פרעצלס, איז א מזונות.

דיגרעסיע: קריטיק אויף "מזונות ברויט"

איך וועל דיר זאגן א חידוש, מיין ברידער. די תורה האט א גרויסע פאליטיק וועגן דעם, ווייל די עולם האט זייער פיינט זיך צו וואשן און צו בענטשן. פארוואס האבן זיי פיינט זיך צו וואשן און צו בענטשן? ווייל די ברכת המזון איז צו לאנג, ווייל מ'האט אריינגעדרוקט אין די סידור א נוסח וואס איז אסאך צו לאנג. די רמב"ם'ס נוסח איז אסאך קירצער, ס'איז נישט דא קיין שום מצוה. ממילא האט די עולם מורא דערפון, האבן זיי אויסגעטראפן א פאטענט אז מען קען אנשטאט ברויט מאכן א נקרא מזונות ברויט. די ריעלעטי איז צווי זאכן. קודם כל, מ'דארף זיך נישט וואשן. וואשן איז נאך א תקנה. לאמיר זאגן אז מ'קען מקיל זיין אויף די תקנה אויף אזא ספק ברויט. אבער וואס שטערט דיך צו מאכן א המוציא? ס'איז דאך ברויט. המוציא מאכט מען דאך אויף א חשיבות פון ברויט, נישט קיין מזונות. ערשט א המוציא. לכאורה, די מזונות ברויט איז זיכער א ברויט. ס'איז זייער שווער צו זאגן אז ס'איז מזונות. ס'איז א ברויט. מאכן זיי א המוציא. לאמיר זאגן מ'דארף זיך נישט וואשן, אבער קען מען נישט זאגן אזא זאך? מ'וואשט זיך נישט דערפאר, אבער מ'מאכט א המוציא. וואס שטערט דיך?

און ברכת המזון, די זעלבע זאך. די חילוק פון מעין שלש און ברכת המזון איז נאר איין חילוק, אז דא דארף מען דריי, פיר ברכות, און דארט מאכט מען אלע פיר ברכות אין איינס. מעין שלש איז יא, אבער ס'איז נישט אזויפיל לענגער. מ'קען זאגן די זעלבע נוסח פון מעין שלש, נאר מ'צולייגן "ברוך אתה ה'" נאך יעדע שטיקל וואו ס'קומט, און מ'איז יוצא לכל הדעות ברכת המזון. די גאנצע פראבלעם איז נישט כדי געוואן.

איך מיין אז ס'האט צוטון מיט די נושא אז אונז ווילן זיין פערפעקט, אבער מ'פארגעסט פון די כל המוסף גורע. איך האב געהאט די זעלבע הערה, למשל, על פי עיקר הדין, זיך אפוואשן אין א שאוער הייסט א סארט טבילה, ס'הייסט זיך געוואשן מיט תשעה קבין. אבער היות אז א מקוה איז דאך חשוב'ער, רעדט מען בכלל נישט דערפון. אבער מענטשן דארפן יא וויסן אז כמעט יעדער איינער, ווער ס'איז מקפיד אויף שאוער און טאקע מ'גייט אין שאוער יעדע מאל ווען מ'מוז טון טבילה, האט מען זיך געריינינגט, האט מען זיך מתייחס געווען צו תקנת עזרא, אפשר נישט אויף די בעסטע אופן. אבער מ'זאגט אונז נישט די שוואכע רב שלום, מ'זאגט אונז נישט די תפילה קצרה, מ'זאגט אונז נישט אז ס'איז דא אן אופן פון בענטשן. דו וועסט נישט זאגן אלע רחמנ'ס, דו וועסט בענטשן א שנעלערע בענטשן, אבער זיי נישט לכבוד דעם מבטל אויף די גאנצע מצוה פון ברכת המזון.

וואס גייט ארויס? מ'מאכט נאכדעם אזא טריק אז מ'געבט עס א נאמען מזונות ברויט. איי, און די מזונות ברויט הייסט מזונות ברויט ביז דו זאגסט דאך דא קלאר אז דו ביסט קובע סעודה אויף דעם. איז די גאנצע שאלה נישט אזא גרויסע שאלה. מאך א המוציא. די נטילת ידים איז נישט אזוי שווער, דרך אגב, און אויך על פי עיקר הדין, איינער וואס האלט זיינע הענט קלין, ער ווייסט, א נארמאלער מענטש היינט וואס ארבעט נישט און אזוי ווייטער, און זיינע הענט זענען בחזקת קלין, ער דארף נישט מאכן נטילת ידים מעיקר הדין. ווער ס'וועט לערנען הלכות נטילת ידים וועט מען זען. און ממילא, מ'דארף זיך נישט וואשן, מ'מאכט א המוציא, און מ'מאכט ברכת המזון. און דרך אגב, אויף דעם וועט מען נפטר ווערן פון קיין... דאן זאל ער קובע זכות זיין. דער איד וואס באמת ער וויל נישט מאכן קיין המוציא ווייל ער האט נישט די צייט, איז טאקע נישט קובע סעודה, ער איז פטור. ער איז אן אונס, ער ארבעט שווער. אמת, אמת, מ'קען אים אויך נישט אראפרייסן. א איד וואס איז נישט קובע סעודה, ער איז נישט קובע סעודה. אמת, אמת, אמת. מ'קען אויך זאגן פארקערט, מ'קען אויך זאגן אז צעבראכענע אידן זיין גאנץ לעבן זענען זיי געווען אנגעצויגענע מינוטיגע. אבער דאס וואלט געווען די פארקערטע סברא. איך טראכט אז מ'קען נאך אלץ מאכן א המוציא, ווייל דאס וואלט געווען א פארקערטע סברא. הייסט עס, צו זאגן אז מ'האט געלערנט ווילדע חילוקים פון פת, פון דאס, פון אזוי, לאזט זיך דאך עסן.

ר' יצחק עבאדי'ס קורצע ברכת המזון

אבער היינט, איך מיין אז היינט וואלט געווען אפשר יא א סענדוויטש. א הילל, איך ווייס נישט וועגן הילל, אבער ס'איז נישט געווען קיין סענדוויטש, ער האט זיך געזעצט מיט א סעודה. אבער היינט איז דאך א סענדוויטש אן "אינווענשאן", אפילו דער ענגלישער לארד האט עס "אינווענטעד". אבער לעצטע זאך, אפילו לויט דיר, א סענדוויטש איז די טייטש אז מ'נוצט ברויט. קודם כל, די ברויט איז כמעט דארט נאר לדבקות, מ'וויל נישט עסן ברויט. מ'וויל דאך עסן א שטיקל פלייש אדער א שטיקל, וויאזוי רופט מען דאס? מ'וויל דאך עסן די סענדוויטש טונא, אבער דו קענסט נישט עסן א שטיקל טונא, לייגט מען עס אריין אין א ברויט לשם הטעם. אבער דאס איז א נייע סארט אכילה וואס מ'עסט יא פת. אבער לכאורה א סענדוויטש, איך ווייס שוין אויב א סענדוויטש מאכט מען א המוציא, הייסט עס אכילת פת. דאס הייסט, מ'מאכט א המוציא, מ'וויל עסן פת, אבער מ'לייגט עס צו א געהעריגע קארע זאך. אבער מ'איז זייער געשמאק, לייגט מען טונא. איי, דער מענטש האט מער ליב ווען ער הייבט אן אפילו אויסקאפן די עקסטרע ברויט. ניין, אזא גוטע סענדוויטש איז נישט קיין קביעות סעודה. א סענדוויטש וואס מ'עסט אויפ'ן וועג איז נישט קיין קביעות סעודה. ס'איז מער אזוינע אכילת עראי. אזוי טראכט איך. די פאקט איז, געוועגליך, דו רעדסט פון דעם מענטש וואס עסט מזונות ברויט, ער נעמט א סענדוויטש מיט אין דער ארבעט, ער עסט נישט קובע סעודה, ער עסט עס בתור אכילת עראי.

און אדרבה, מ'קען מאכן א חשוב'ע סעודה, א ברית, און געבן סענדוויטשעס, איך זאג נישט. אבער ס'וועט זיך אין די "סאושעל סיטועישאן". דאס איז

נאך נישט קיין גזירת הכתוב, ס'איז דאך אלץ וואס דו זאגסט, אין די "מארקעטינג". ס'איז קען זיין אזוי, און אדרבה.

יעצט, די וואך איז נפטר געווארן ר' חיים עבאדי פון די מנין שלנו, זיין טאטע ר' יצחק עבאדי איז אויך נפטר געווארן אפאר חדשים צוריק. ער איז געווען א גרויסער רב, מ'האט שוין גערעדט וועגן אים אין לעיקוואוד, א תלמיד פון ר' אהרן קאטלער, געווען דער ערשטער רב אין לעיקוואוד. און ער האט געשריבן א תשובה אין זיין ספר, ס'הייסט, וויאזוי הייסט זיין ספר? עפעס יצחק? "אמרי יצחק"? "דברי יצחק"? עפעס מיט א יצחק, איך געדענק נישט. און דארט האט ער אפגעדרוקט א נוסח ברכת המזון, און ער זאגט אז ער האט געזען אז דער עולם בענטשט נישט ווייל די ברכת המזון איז צו לאנג. האט ער געגאנגען און ער האט געשריבן על פי לויט אלע פוסקים, אויסגעהאלטן א נוסח ברכת המזון צו פיטן אויף א קרעדיט קארד כמעט, און מ'קען עס נאכקוקן אויב איינער דארף, און ס'איז א גוטע נוסח. ס'איז זייער שיין געשריבן.

Speaker 2: יא, ס'איז קאווערד לויט די רמב"ם?

Speaker 1: ס'איז קאווערד לויט אלעס, ס'איז נישטא קיין שום ספק אז מ'איז יוצא דערמיט. זייער גוט. שוין. און ס'איז בערך אזוי לאנג ווי אונזער על המחיה, פארשטייסט?

Speaker 2: קיצור, רוחניות'דיגע מינימאליזם זע איך דא.

Speaker 1: ווייטער. היינט איז עס אין סטייל, נו? אקעי.

אורז

הלכה בנוגע אורז

אורז. שוין, מיר האלטן מיר ווייטער מיט די... אורז. וואו האלטן מיר? אורז. נייע הלכה. יא. **אורז שבישלו.** יא, וואס טוט זיך אויסער חמשת מיני דגן? ווערן אונז אינטערעסט דא צו נייע מינים? וואס, ס'איז שוין דא אין די גמרא. זעט אויס אז אין פסוק זעט מען אורז? איך ווייס נישט. קיצור, אין די גמרא ערשיינט אורז, רייס, וואס מ'האט געקאכט אדער מ'האט געמאכט דאס פון א פת. זאגט ער, אז אפילו ס'איז זייער ענליך צו די פעמילי פון חמשת מיני דגן, איז אויך **מברך עליו בורא מיני מזונות**, אזוי ווי די חמשת מיני דגן, אבער ס'קען נישט ווערן קיין פת. אפילו מ'האט געמאכט א פת, בלייבט עס נאך אלץ א מזונות, און ביי די ענד זאגט מען **בורא נפשות רבות.**

Speaker 2: סאו דער רמב"ם וועט זאגן...

Speaker 1: געווענליך מזונות קומט אן על המחיה.

Speaker 2: נאר אויף חמשת מיני דגן.

Speaker 1: א מזונות, אבער ס'קומט א מזונות אן קיין... סאו אורז איז א קעטעגארי פאר זיך, אז ס'קען נישט ווערן קיין פת, אבער ס'האט נאך אלץ א בורא מיני מזונות. אלע אנדערע מזונות קענען ווערן א פת. און די צווייטע זאך איז אז ביי די ענד זאגט מען נישט קיין על המחיה, מיר האבן נאכנישט גערעדט וואס על המחיה איז, אבער מ'זאגט בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת.

דער "סקעיל" פון תבואות ביז ירקות

סאו דאס איז אורז. און מיר וועלן זען ווייטער ווען מיר רעדן וועגן... מיר דארפן אייכענען אז דאס איז טאקע ריינע אורז. אויב ס'איז נאך א מין, אויב ס'איז נאך א מין, דעמאלטס איז דא א פלוגתא צווישן די פוסקים צו אורז איז דוחן, וואס איז אן אנדערע מין רייס. אדער פאסטעטשע מיני קטניות.

ס'איז אזוי, ס'איז דא... די ערד וואקסט ארויס תבואות, דאס זענען די חמשת מיני דגן, תבואות. נאכדעם איז דא עפעס וואס הייסט קטניות, וואס איז אן אנדערע זאך, ס'ווערט אנגערופן פון די פעמילי פון ביענס, זיי וואקסן אפשר אביסל ענלעך, אבער ס'איז אן אנדערע זאך. נאכדעם איז דא די פעמילי וואס איז אינמיטן. אורז איז אינמיטן. אורז איז אפשר אזוי א family מיט די קטניות, אבער ס'איז ענליך צו מזונות. אבער דוחן איז זייער ענליך צו אורז, אבער ס'איז שוין אין די vegetable families. ס'איז אזוויי... ס'איז אזא scale, יא? ס'איז דא א... יא.

Speaker 2: זייער גוט. ס'איז דא זאכן אינצווישן. דאס איז די מצה, יעדער דארף האבן מצה, די בחינות פון מצה. און דוחן מאכט מען דאך אויף אלעמאל שהכל, אדער די אנדערע קטניות.

Speaker 1: זייער גוט. דאס איז די הלכה.

ברכות אויף אורז און די ברכה מעין שלוש

ברכות אויף אורז (רייז) — המשך דיון

Speaker 1:

ס'איז נישט... אז ביידע זענען נישט... ביידע הייסן נישט קמח. אונז עסן מיר נישט ווייל ס'איז קטניות, אבער ס'איז נישט. נאר לענין... די איינציגע זאך איז, אורז מאכט מען א בורא מיני מזונות. אזוי איז די הלכה, וואס מיר לערנען אלע פוסקים נעמען אן אז אורז איז אונזער רייז. יא. ס'איז דא וואס פירן זיך צו מאכן אויף רייז אנדערע ברכות, אבער די עיקר הדין איז אזוי ווי דער שולחן ערוך, אז אפשר איז דא א ספק דערוועגן.

Speaker 2:

די עיקר הדין איז אז ס'איז נישט אורז, נאר ס'איז אן אדמה.

Speaker 1:

ניין, ניין. ס'איז דא א ספק אין די גמרא וועגן אורז. ס'איז נישט א מחלוקת אמוראים. פארוואס זאל מען נישט קענען מאכן שהאדמה אזוויי אנדערע ירקות? פארוואס בתחילה מברך שהכל? ווייל מ'מאכט פון דעם פת. מ'מאכט פון דעם פת.

Speaker 2:

און גאנץ נישט פארשטאנען, ס'איז דאך נישט... מ'מאכט שהכל און לבסוף בורא נפשות. דאס איז דאך די הלכה. ס'איז דאך אן אנטוויקלטע מחלוקת הפוסקים וועגן רייז. זאגסט דאך אז ס'איז נישט קלאר אז ס'איז אורז.

Speaker 1:

ניין, ניין, ווייל ס'איז דא א מחלוקת וועגן דעם. אבער ס'איז נישט א...

Speaker 2:

מחלוקת וועגן וואס? אז די ראשונים זאגן אז אורז איז נישט קיין מזונות?

בישול פון אורז לעומת פת פון אורז

Speaker 1:

דער רמב"ם זאגט אז מ'מאכט אורז אדער געקאכט אדער מ'מאכט פון דעם פת. אויב מ'מאכט פת פון אורז, איז נסכם אז מ'מאכט א ברויט פון רייז איז לכל הדעות מאכט מען מזונות. ס'איז דא פוסקים וואס טענה'ן אז ווען מ'באקט פארם רייז, מ'קאכט רייז, אזוי ווי מ'עסט רייז ביי סאפער, נישט א ברויט, איז דעמאלטס איז א מחלוקת. דער רמב"ם האלט אז אפילו בישול מאכט מען מזונות. אנדערע זאגן אז נאר אויב מ'האט געמאכט פון דעם עפעס א מעהר, א קוקי, מ'האט געמאכט פון דעם עפעס. דעמאלטס איז עס ענליך צו חמשת מיני דגן אז מ'מאכט בורא מיני מזונות. אויב איז עס נאר בישול לויט'ן רמב"ם איז עס מזונות. דער רמב"ם זאגט אז מ'מאכט א מזונות, און אזוי זאגט גאר דער שולחן ערוך.

גאנצע קערנער אורז

דער רמב"ם איז מסופק וועגן דעם, אז אפשר דארף מען זאגן גאר נישט, נישט קיין גאנצע אורז. אויב ס'איז א גאנצע אורז, דעמאלטס מאכט מען א שהכל, לכאורה אדמה, ניין? אבער לכאורה אדמה. פארדעם איז דא וואס זאגן אז מ'מאכט א שהכל. איך ווייס נישט פארוואס. אבער די עיקר הלכה, איך מיין אזוי איז אויך די מנהג פון רוב וועלט, די עיקר הלכה איז אז מ'מאכט מזונות אפילו אזוי. אזוי שטייט אין שולחן ערוך, אזוי שטייט אין רמב"ם.

אנדערע מינים פון די פעמילי פון רייז

און מ'רעדט דא די שאלה אויף אנדערע מינים, אזוויי פון די פעמילי פון רייז, ניין? קינוא, און דאס, מ'מאכט שאלות אויף פארשידענע פון זיי, וואס

איז לכאורה נישט אורז.

:Speaker 2

וואס הייסט אורז?

:Speaker 1

איך ווייס נישט. ס'איז א מין תבואה געווענליך.

:Speaker 2

אקעי.

הלכה יא: דער כלל פון ברכה אחרונה

:Speaker 1

יעצט, עד כאן האבן מיר געלערנט וואס מ'מאכט. יעצט גייען מיר לערנען וועלכע ברכה אחרונה. ס'האט אונז געלערנט, מ'גייט נאר זאגן די כלל. זאגט דער רמב"ם:

"כל שבירך עליו בתחילה המוציא לחם, מברך עליו אחרונה בסוף ברכת המזון כסדרן, ארבע ברכות, כמו שנתבאר בפרק ב'. וכל שבירך עליו בתחילה בורא מיני מזונות, מברך עליו אחרונה בסוף ברכה אחת מעין שלש הברכות"

וואס ס'האט, ס'איז קאווערד אויך די שלוש ברכות. ס'האט נישט די לעצטע ברכה, הטוב והמטיב האט עס נישט, אבער ס'קאווערט זן, ארץ, און ירושלים, די עיקר דריי.

חידוש: אורז קריגט נישט מעין שלוש

צוריק, ווען מ'רעדט פון אורז, אויף אורז מאכט מען נישט קיין... אפילו מ'מאכט די בורא מיני מזונות, זאגט מען נישט די ברכה אחת מעין שלוש.

פארוואס עקזיסטירט מעין שלוש?

וואס איז די טעם פון די ברכה אחת מעין שלוש? ווייל חז"ל האבן געוואלט, ס'איז א ספק דאורייתא, האבן זיי געוואלט מ'זאל קאווערן די עיקר ברכת המזון. איך ווייס נישט וויאזוי מ'פארשטייט דאס, אבער ס'מאכט סענס, ווייל דאס זענען זאכן וואס זענען פון די פעמילי פון, זיי זענען ענליך צו לחם, אבער ס'איז נישט פונקט. ס'איז ווי מ'האט מורא געהאט אז אפשר דאך איז דאס וואס די תורה האט געוואלט.

:Speaker 2

ס'איז נישט אז מ'האט מורא געהאט, ס'איז דא א לעוועל.

:Speaker 1

וואס איז די גאנצע חילוק? דא מאכט מען צוויי ברכות. מיר האבן שוין געזען דרך אגב, א פועל מאכט זיך נאר צוויי ברכות, מעין ארבע, יא? מעין שלוש. דא מאכט מען איין ברכה מעין שלוש. ס'איז נישט אזא גרויסע חילוק, ס'איז א לעוועל. אזויווי מ'זאגט, יעדע זאך האט לעוועלס, ס'איז א סקעיל, יעדע זאך איז א ספעקטרום. דא זעט מען די יסוד אז יעדע זאך איז א ספעקטרום.

הלכה יב: שיעור כזית פאר ברכה אחרונה

:Speaker 1

גוט, **"במה דברים אמורים? שאכל כזית ומעלה, שאכל כזית ומעלה, אבל האוכל פחות מכזית"**, איינער עסט ווייניגער ווי א כזית, **"במים ראשונים מים אחרונים נאכלים"**, אדער די זעלבע זאך א שותה פושר, **"במים ראשונים מים אחרונים שותים"**. די דברך בתחילה ברכה שלפניה, א פארברכה זאל מען מאכן אפילו אויף ווייניגער ווי א כזית, אבער ברכה אחרונה האט צו טון מיט א כזית, **"ולבסוף אינו מברך כלל"**, נאכ'ן עסן מאכט מען נישט קיין ברכה אחרונה ווייל ס'איז ווייניגער ווי א כזית.

הלכה יג: נוסח פון ברכה מעין שלוש

:Speaker 1

זאגן די רבנים, וואס איז דא ברכה מעין שלוש וואס מ'האט דא נאר געזאגט? **"וזו היא ברכה אחת שהיא מעין שלוש"**, וואס האט אין זיך מעין אלע דריי ענינים.

ערשטע חלק: על המחיה ועל הכלכלה

"בראשונה אנו מודים להקב"ה על המחיה", מ'דאנקט די אייבערשטער אויף מחיה, **"ועל המזונות"**, זאגט מען, מ'נוצט נישט דא די ווארט "זן". זאגט דער פרי חדש, מ'נוצט די זעלבע זאך ווי מזון אבער אין אנדערע ווערטער, **"על המחיה ועל הכלכלה"**. מ'זאגט אלע מזונות אויך. עס קען זיין אז זיי האבן געהאלטן אז ברויט איז די עיקר מזון, און דא נוצט מען ענליכע ווערטער. און דאס איז **"על המחיה ועל הכלכלה"**, מ'דאנקט די אייבערשטער וואס שטעלט צו פאר די וועלט מחיה און כלכלה. דאס איז די ערשטע ברכה.

צווייטע חלק: ארץ חמדה טובה ורחבה — און ברית ותורה

נאכדעם זאגט מען, **"ועל ארץ חמדה טובה ורחבה"**. אונז האבן פריער געזען אז ארץ חמדה טובה ורחבה איז די עיקר ווארט פון ארץ. אויב האט מען געזאגט די ווארט ארץ חמדה טובה ורחבה איז מען יוצא, אזוי ווייט אז ס'שטייט אפילו אין שולחן ערוך. אבער וואס ס'שטייט נישט דא איז ברית ותורה. יא, דא איז א גרויסע ראיה אויף וואס איך האב געזאגט נעכטן, אז די שיטת הריטב"א און אנדערע אז ס'איז נישט מעכב. וואלט געווען מעכב וואלט מען עס געדארפט שרייבן דא. נאר אז ס'איז א הידור.

דריטע חלק: רחם נא — בונה ירושלים

נאכדעם זאגט מען ווייטער, **"רחם נא ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך, והעלינו לתוכה"**, דאס הייסט מ'בעט מען אויף בנין ירושלים, **"ונשמח בבנינה ונברך עליה בקדושה ובטהרה"**. דאס זענען ווערטער וואס ס'איז נישט דא אין די רגילות. איך טראכט יעצט, ס'איז אן אנדערע נוסח. יעדע מאל דער חכם האט געווען שיין, יעדע מאל האט ער געמאכט א נוסח און ער האט עס געמאכט אביסל אנדערש. מ'קען נישט זאגן יעדע זאך זאל זיין בארינג.

"בקדושה ובטהרה" — וואס מיינט דאס?

און דא פירט מען אויס, איך מיין אז דאס איז דער פשט, **"ונברך עליה בקדושה ובטהרה"**, דאס הייסט מ'וועט עסן מעשרות און מ'וועט מאכן די ברכה אין ירושלים. יא? קען זיין, איך ווייס נישט. נאר ס'איז דא א שאלה, פארוואס דער עולם, די משגיחים זאגן אז פה בעל המחיה זאגט מען "בקדושה ובטהרה"? דו פארשטייסט? דו עסט נישט אזויפיל קוקיס, אביסל קדושה וטהרה. זעמיר געהאלפן.

סדר פון חתימה: פארוואס גייט מען צוריק צו "על הארץ ועל המחיה"?

אבער איך טראכט אז די פשוט'ע פשט איז, ווייל געווענליך ביי רחם נא פירט מען אויס "ברוך אתה ה' בונה ירושלים". אין חתימה, אבער דא דארף מען דאך מאכן, די הלכה איז מען דארף לפני החתימה און אין החתימה. מען גייט דאך אויספירן על הארץ ועל המזון, און מען גייט נישט אויספירן על בונה ירושלים. ממילא קומט אויס ווען די ברכה'לע גייט צוריק צו די... מען גייט זאגן, וועלכע זאגן? מען זאגט קודם ארץ און נאכדעם מחיה, מחיה וכלכלנו, יא? פארוואס זאל מען נישט זאגן קודם, אזוי ווי מען גייט שוין הזן, הזן ובונה ירושלים, יא? ניין, עס גייט קודם על הארץ אויף דאס וואס מען האט יעצט דערמאנט, און נאכדעם גייט מען צוריק צו על המחיה וואס מען האט דערמאנט פריער. יא.

דיסקוסיע: וואס איז דער עיקר נוסח פון ברכת המזון?

:Speaker 2

אזוי אויך, איך מיין איך וואלט געטראכט, איך האב געטראכט אז דו האסט געזאגט א חידוש, איך וואלט געטראכט אז עיקר נוסח ברכת המזון איז די צווייטע ברכה, על הארץ ועל המזון, ווייל דאס שטייט דאך אין די תורה, "וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה", און נאכדעם שטייט "ועל המזון", ווייל דאס איז דאך די ווארט. אפשר דאס איז די עיקר נוסח? מען צעטיילט עס מער, מען מאכט עקסטער א מזון, כאילו נאך פיין, עקסטער... דארף מען טראכטן, קענסט טראכטן, אה, כאפסטו יעצט...

:Speaker 1

ס'קען זיין אז ווען מ'איז אין ארץ ישראל האסטו אפשר אפשר א שטיקל פוינט, ווייל ווען א מענטש איז אין גלות איז דאך זייער שווער. ס'איז אן אלטע קשיא וואס איך פרעג דיר, אבער די עיקר ברכה גייט אזוי, און מיר צעטיילן עס. פארדעם ביי ברכת המזון צעטיילט מען מזון פאר, כאילו ס'איז חשיבות פון מזון פאר ארץ ישראל, און נאכדעם ארץ ישראל צעטיילט מען אויף צוויי, ווייל מען דארף רחמנות אויף ארץ ישראל, מען דארף בעטן בונה ירושלים, מען דארף בעטן הטוב והמטיב, ס'איז אפשר אויף נאך א לעוועל, דארף מען דן זיין. אבער באמת איז דאס די עיקר ברכה, ארץ ומזון, און דאס איז די ברכה. אונז קוקן עס אן ווי צוויי אנדערע מיני זאכן, ווייל אונז האבן נישט די ארץ. די ארץ איז עפעס אזא ארץ העליונים וואס מ'גלייבט, וואס איז אן אדער, דאס קען מען אהינגיין, אבער אונז זענען נישט דארט, און אונז עסן די ברויט וואס איז נישט אונזער ברויט.

דיגרעסיע: קען "על הארץ" מיינען אמעריקע?

Speaker 2:

איך האב געטראכט, אפשר איז עס משוגע, איך האב געטראכט אז דו האסט גערעדט וועגן די קשיא, איך האב געטראכט אז אפשר אויב א מענטש איז אין חוץ לארץ, קען זיין אז פשוט פשט על הארץ קען מען מכוון זיין אמעריקע? על הארץ מוז זיין ארץ ישראל?

Speaker 1:

איך מיין, פון וואו קומט אונזער ברויט? ברויט קומט פון די ערד. המוציא לחם מן הארץ, פון וועלכע ארץ קומט עס? ס'איז ארצות העליונים, איך ווייס, ס'איז אויך נהרות תחתונות. אבער אבסאלוט, די קוגל וואס מ'עסט, איך ווייס שוין וואו, ערגעץ פון די ערד. איך ווייס אז די ווייץ וואס אונז שניידן דא איז די ווייץ וואס ציט זיין חיות פון ארץ ישראל, אזויווי די באקאנטע צמח ה' לצבי.

און דאס וואס דו זאגסט וועגן ליינען, דו ברענגסט קיין ראיה. אבער די רעבילייע פון די שארים איז זייער שיין, אז איך בעט ס'זאל שוין זיין די גאולה, און דעמאלט זאל איך אייביג נישט סתם עסן, נאר איך זאל עסן מעשי שמים, מיט טהרה, מיט טהרת הגוף, מיט טהרת הנפש. אזוי ווי דו זאגסט, מען זאל זיין אפילו אין די גשמיותדיגע זאכן, זאל מען זיין אין די אמונה פון גאולה מיט טהרה. דו ביסט גערעכט.

Speaker 2:

ניין, ווייל איינער לויפט, ער גייט קיינער נישט ליינען, ער וועט גיין ברענגען דארט. איך האב געזען אז מען זאגט מעשי שמים, אבער איך האב געזען אז די לעצטע סעודה פון יום טוב, ווייל ס'איז א קדושה, יא, איך קען זיין.

דיגרעסיע: ישוב ארץ ישראל אין חוץ לארץ?

Speaker 1:

עס איז אינטערעסאנט טאקע, איך טראכט אויך אז א מענטש האט... מיר מאכן א ברכה "על הארץ", און א מענטש האט דא א הויז אין האוועל, דארף ער נישט דאנקען דעם אייבערשטן אויף די ערד, אויף די שטיקל שטח וואס ער האט אויך עפעס? און דער גאון פון טשעבין קען מען זיך זאגן, דער תומך שמיא איז נישט קיין דזשאוק. ס'איז נאר א שאלה פון כיבוש יחיד. ס'איז מיר גארנישט קלאר אז די אידן וואס וואוינען אין לעיקוואוד זענען נישט מקיים די מצוות ישוב ארץ ישראל. ווייל וואס מיינט נישט ארץ ישראל? אז די עיקר איז אז א איד זאל נישט וואוינען צווישן עובדי עבודה זרה. ער זאל האבן א מקום קבוע וואו ער זיצט. אבער אז מ'קויפט א פלאץ און מ'איז מיישב, ס'איז נאר א שאלה אז מ'טאר נישט כובש זיין חוץ לארץ פאר מ'ענדיגט כובש זיין ארץ ישראל. ס'איז כיבוש יחיד. אבער בעצם, פארוואס איז עס נישט קיין ארץ ישראל? מ'מאכט דאך א אידישע פלאץ.

Speaker 2:

מאכסט זיכער אז די ישיבה בלייבט אין ירושלים?

Speaker 1:

לאמיר זאגן אז יתרו וויל אוועקנעמען גאנץ האוועל... א פלאץ וואו מ'וואוינט בקדושה ובטהרה, איז אינטערעסאנט.

Speaker 2:

אקעי, עניוועיס.

"לתוכה" — אין וועלכע "תוך"?

Speaker 1:

יעצט נאך איין הלכה, און מיר ענדיגן די פרק. שבתים וימים טובים לייגט מען אריין די ברכה "מקדש השבת" אדער "מקדש ישראל והזמנים". דאס הייסט, ביי די דריטע שטיקל לייגט מען אריין. אבער די ווארט "לתוכה" איז זייער אינטערעסאנט. "לתוכה" מיינט נישט אויף ירושלים, נאר אין די משכן.

Speaker 2:

וואס האט דאס מיט ירושלים?

Speaker 1:

"עליה", "לתוכה" אין עיר איז דאך צו זיין א בנין, ניין? ס'איז מחנה בנימינה. אין בנין ירושלים, אין משכן ירושלים, מ'וועט דארט עסן די שלמים. אין בית המקדש, מ'וועט עסן דארט אין בית המקדש.

Speaker 2:

וואס איז פשט ציון?

Speaker 1:

ציון מיינט ירושלים. משכן. ציון ווייס איך נישט וואס דאס מיינט. משכן קען מען זאגן מיינט די בית המקדש.

Speaker 2:

ניין, ציון איז די שטאט ציון וואס דארט אין דעם איז די משכן.

Speaker 1:

"לתוכה" איז אינטערעסאנט. דאס הייסט, ס'איז א עיר מקודשת, אז מ'קען ברענגען קרבנות. און ער איז אראפגעגאנגען ארץ ישראל נישט אליין, "לסייעו" — לסייעו מיינט ארייגיין אינעווייניג. ער איז ארייגעגאנגען אינעווייניג אין ארץ ישראל.

שבת און יום טוב אין מעין שלוש

Speaker 1:

ובשבתות וימים טובים אומר בברכה זו, בכלל אומר קדושת היום, דהיינו מעין קדושת היום, וגם הוא מזכיר בברכת המזון. דאס הייסט ער דערמאנט, אזוי שטייט אין אונזער סידור, מען זאגט פאר אינמיטן רחם זאגט מען "רצה והחליצנו ביום השבת הזה", פאר די ברכה פון "על הכל ה' אלוקינו".

ברכת מעין שלוש פוטר ברכת המזון

אויב איינער האט געזאגט די ברכה אויף פת, האט ער יוצא געווען ברכת המזון, ער דארף נישט נאכאמאל בענטשן.

ברכת המזון ביום טוב, נוסח קצרה, און עלייה לארץ ישראל

הבהרה: "עלייה לארץ ישראל" איז נישט "לתוכה"

ניין, ווען איינער זאגט "ארויפגיין אין ארץ ישראל" איז נישט אליין לתוכה. אליין לתוכה מיינט ארייגיין אינעווייניג. ניין, ער דארף ארייגיין אין ארץ ישראל.

הזכרת יום טוב בברכת המזון

"וביום טוב אומר בברכה זו וכוללה עם קדושת היום, וכן מזכיר בברכת המזון."

דאס הייסט ער דערמאנט, אזוי שטייט אין אונזער סידור, אינמיטן רחם זאגט מען "וזכרנו לטובה ביום השבת הזה" אדער "ביום ראש חודש הזה".

שאלה: אויב מ'האט געזאגט די ברכה אויף פת, איז מען יוצא ברכת המזון?

אויב איינער האט געזאגט די ברכה אויף פת, האט ער יוצא געווען ברכת המזון? ער דארף נאכאמאל בענטשן? ניין, ווייל ער האט געזאגט די נוסח קצרה.

דא האט ער א תקנה, און הכי נמי, דא האט ער א תקנה, ער דארף זאגן די ברכה. ער האט געזאגט א נוסח קצרה, אזא.

שאלה: דארף מען צולייגן "הטוב והמטיב" אדער אנהייבן פון אנהייב?

ס'איז א גוטע שאלה. אבער ער האט נישט געזאגט "הטוב והמטיב". דארף ער נאר צולייגן "הטוב והמטיב" אדער דארף ער עס אנהייבן פון אנהייב? ס'איז נישט משנה.

דער גאנצער חילוק צווישן ברכת המזון און מעין שלוש

לאמיר זיין קלאר, דער גאנצער חילוק פון דעם מיט מעין שלוש איז די "ברוך אתה ה'". דו ווילסט זאגן פיר ברכות? זאגסטו "על המחיה ועל הכלכלה, ברוך אתה ה' הזן את הכל". נאכדעם זאגסטו "נודה לך על ארץ חמדה... ברוך אתה ה' על הארץ ועל המזון". דער גאנצער חילוק איז פיר ווערטער.

אונז האבן מיר זייער א לאנגע נוסח, און ס'איז זייער שיין צו זאגן א לאנגע נוסח ווען ס'האט כח און צייט, אבער ס'איז נישט מעכב. יא, איך ווייס נישט. אקעי, עד כאן הלכות.

דרך אגב: די זעלבע זאך ביי "יעלה ויבוא"

די זעלבע זאך, דרך אגב, אויב מ'האט נישט קיין צייט צו זאגן גאנץ "יעלה ויבוא", קען מען אויך זאגן אזויווי מ'זאגט ביי "על המחיה", "וזכרנו לטובה ביום ראש חודש הזה", קען מען אויך זאגן דאס ביי שמונה עשרה, יא? ס'איז נישט מעכב צו זאגן "יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר". ווארט, איך האב שוין פארגעסן וואו איך האלט. וואס זאג איך?

אקעי, א גוטן.

Generated by Shiur Upload Automation